

FOLKEHØGSKOLEN

#4 – 2013 – ÅRGANG 109 – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

DIALOGENS VEI FRA
SOKRATES TIL MATRIX

SIDE 8

FOLKEHØGSKOLE-
KONFERANSEN 2013

SIDE 11

KIERKEGAARDS
MODERNE BARN

SIDE 20

PORTRETTET:

JOAKIM HAMMERLIN:
FILOSOF, FORFATTER OG
FOLKEHØGSKOLELÆRER

SIDE 4

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Journalist:

Tone Minerva Grenness
tone@folkehøgskole.no
mob. 402 28 302

Send ros og ris til:

redaktor@folkehøgskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år

Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Skin Designstudio**

Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**

Papir: Amber Graphic

Forsidefoto: **Tone Minerva Grenness**

Abonnement: 300 kr

Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,

1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 4743 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

nf@folkehøgskole.no

www.folkehøgskolene.net/nf

www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Knut Simble

knut@folkehøgskole.no

tlf.: 69 14 44 63 / 97 42 89 79

Leder:

Øyvind Brandt

Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:

Haldis Brubæk

Romerike folkehøgskole
2050 Jessheim

Styremedlem:

Britt Soot

Follo folkehøgskole
1540 Vestby

Styremedlem:

Elin Evenrud

Holte skolen folkehøgskole
1368 Stabekk

Styremedlem:

Henning Iversen

Toten folkehøgskole
2850 Lena

1. varamedlem:

Siri Skjerve Gjeldnes

Ringe bu folkehøgskule
2630 Ringe bu

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo

Tlf.: 22 47 43 00

Fax: 22 47 43 01

Bankgiro: 1609.13.12135

if@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch

dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

PORTRETET – JOAKIM HAMMERLIN	4
PEDAGOGISKE INSPIRASJONSKILDER	8
FOLKEHØGSKOLEKONFERANSEN	11
MICHAEL WEISS, FILOSOFISK PRAKTIKER	12
SOMMERMØTE MED ERNA SOLBERG	15
FRA PRESSEN	16
SKRÅBLIKK	17
NORDEN: ET FORPLIKTENDE FELLESSKAP	18
KIRKEGAARDS MODERNE BARN	20
BØKER: SMART LÆRING	22
KUNST: MOMENTUM 7	24
EN KLASSIKER OM HUMANITET	30
MITT FOLKEHØGSKOLEÅR	31
GIOSS DE BRENNENDE HJERTER	32
FOLKEHØGSKOLEN GIR DYPERE KULTURFORSTÅELSE	34
INTERVJU MED ELIN ENGE	38
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	41
PUF	44
INFORMASJONSKONTORET	45
INTERNASJONALT UTVALG	46
BAKSIDEN, LIVE HOKSTAD	48

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Fagpressen **F**

LEDER

LITE ØNSKE OM SAMFUNNSOMVELTNING

Ipsos MMI har siden 1985 med *Norsk monitor* undersøkt verdiene til «folk med helt vanlige liv», og byrået har aldri målt en så stor grad av tilfredshet i den norske befolkningen som nå.

– Gjennomsnittsnormannen tjener mer penger enn han eller hun synes vi trenger. Det er en helt spesiell situasjon som bidrar til at man ikke ønsker å endre samfunnet. Når de aller fleste har det godt, og føler trygghet og stabilitet, i hvert fall når vi ser rundt oss, så er det få som ønsker en samfunnsomveltning, sier Ipsos MMI-direktør Erik Dalen til Morgenbladet. Valgforsker Bernt Aardal sier til den samme avisen at det er et stort paradoks at ungdommer som vokser opp med stor velstand i så liten grad engasjerer seg i miljøspørsmål eller stemmer på miljøpartier. Ifølge funnene fra spørreundersøkelsene til Ipsos bekymrer ungdom seg mindre for «miljøtrusler» enn før. Dette kan vi i folkehøgskolen underskrive på. I

fagoversikten i Folkehøgskolekatalogen er det kun ett tilbud under Miljøfag/økologi, det er Lofoten folkehøgskole med *Lofoten watch*. De startet opp linja sist år, men får den ikke i gang denne høsten. Her er det markedet som kynisk styrer!

Folkehøgskolene har ofte blitt forbundet med noe alternativt, om ikke revolusjon, så med solidaritet og kamp mot fattigdom og god forvaltning av naturressursene. Nå viser *Norsk monitor* at dagens unge er mer materialistiske enn sine foreldre. Samtidig ser vi at flere av ungdomspartiene ligger til høyre for sine moderparti. Det er en ganske underlig og ny situasjon. Uttrykket; *den som ikke er radikal som ung har ikke hjerte og den som ikke er konservativ som eldre har ikke hjerne...* er det fristende å ta fram her.

Det er virkelig store forskyvninger i ungdomssegmentet. Se på oppslutningen til SV ved skolevalgene. I 2001 var SV størst og fikk 23,5 prosent av stemmene. Oppslutningen har siden gradvis gått nedover, og i 2011 fikk SV bare 5,0 prosent av unge stemmene. Velgerflukten startet altså før SV kom i regjering i 2005.

Vi skal holde oss unna å klage og moralisere over den unge generasjonen. De har foreldre og forløpere som antakelig ikke har så mye å slå i bordet med – og hvor det ofte har vært langt mellom ord og handling. Men denne utviklingen må vi ikke glemme når vi skal kommunisere ut hva folkehøgskole er. Må vi finne et nytt språk for en ny tid? Generasjonen som har vokst opp i nesten total frihet står uansett foran egne valg og det å finne retning på sin livsvandring.

Vi tror folkehøgskole kan sette ungdom på sporet. På sporet av seg selv, de andre, deltakelse, demokrati, mening, livskvalitet og mye mer. Men det å drive god folkehøgskole kommer ikke av seg selv! Det krever hardt arbeid og bevissthet om å skape en arena hvor livets gode og skapende krefter får rom og kan blomstre.

Riktig godt arbeidsår til dere alle!

ØYVIND KRABBERØD

FAMLER FOLKEHØGSKOLEN I BLINDE?

Nei, det gjør vi ikke. Vi bygger på et solid idégrunnlag med lang erfaring, både hos den enkelte, ved skolen og i skoleslaget. Nødvendigheten av å utvikle «faget mitt» og skolen vil alltid være der. Vi skal hele tiden virke i et nå, i spennet mellom tidligere erfaringer og noe udefinert kommende. Men opplevelsen av at verden, ikke minst ungdommen, er i rask endring, utfordrer oss.

Didaktikeren Wolfgang Klafki hevder at enhver undervisningshandling uten en dannelsesorientering er en famling i blinde. I folkehøgskolen har vi stor grad av frihet. «Lov om folkehøgskoler» sier at formålet med folkehøgskoler er allmenndanning

og folkeopplysning. Punktum. Det er rimelige vide og frie rammer, som dessuten sikres gjennom vilkår for tilskudd, som ikke fastlagte pensar og eksamen. Loven krever kun at hver skole definerer sitt verdigrunnlag og årlig leverer en selvevalueringsrapport til Undervisningsdirektoratet.

Med så stor grad av frihet blir det helt nødvendig for den enkelte skole å definere sin plattform for den pedagogiske virksomheten. Det er nok stor forskjell på hvor stort fokus det er på plattformen fra skole til skole, og hvor god sammenheng det er mellom dette danningssynet til det praktiske arbeidet den enkelte, ofte nokså alene, hver dag utfører.

Landsmøtet i mars vedtok nytt idéprogram med skole- og danningssyn i frilynt folkehøgskole. Dette tror vi

fanger essensen av frilynt folkehøgskole samtidig som den kan være funksjonell for medlemmene og skolene. Vi arbeider av samme grunn på et lite hefte vi håper vil kunne bidra til en alltid pågående refleksjon over den enkelte ansattes og skolens danningssyn og konsekvenser for den pedagogiske virksomheten, uansett hvilke fag du underviser i.

Samtidig har vi utfordret skolene til å ha et fokus på allmenndanning i fagene i dette skoleårets utviklingsarbeid. Der ved kan vi sammen reflektere over hva vi vil og hvordan vi kan oppnå dette.

Godt nytt og viktig skoleår!

ØYVIND BRANDT, LEDER AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

JOAKIM HAMMERLIN: FILOSOF, FORFATTER OG FOLKEHØGSKOLELÆRER

Det var en bråvarm dag i juni. Nesten stikkende, uvant. Joakim Hammerlin henter meg i sin bil, for vi skal ha intervju-lunsj på Ekebergrestaurantens terrasse. – Vi må jo være ute i dette været, smiler han under sixpencen. Så bærer det av sted, og alle mine forestillinger om at filosofer er litt sosete bilførere blir innfridd.

TEKST OG FOTO: TONE MINERVA GRENNES

Når du leser dette har vi lagt en varm sommer bak oss. Vi har minnet og markert 22.7.11 for andre gang. For de fleste av oss blekner den uhyrlige hendelsen for hver sommer som går. Slik er det ikke for Joakim Hammerlin, som rett før massakren rammet landet var klar med sin andre bok om terrorisme. Den handlet om hvilke utfordringer demokratiet var stilt overfor som følge av kontrolltiltakene etter terroraksjonene på 90- og 00-tallet.

Hammerlin tok hovedfag i filosofi i 2006 med en oppgave om terrorisme i et filosofisk perspektiv. Arbeidet fikk en strøken A, og forventningene om at Hammerlin skulle bli en ny akademisk stjerne lyste klart. Men noe i den akademiske verden appellerte lite til han.

– Jeg har bevisst valgt bort en akademisk karriere. Akademia er for snevert. Jeg vil nå bredere og virke som en aktør i samfunnet. Mitt prosjekt er å belyse problemstillinger som jeg mener er fundamentale i verden i dag. Jeg vil se mine tre sønner i øynene og tenke at jeg i alle fall forsøkte å gjøre en forskjell.

ET BEVISST VALG

Når Nansenskolen i fjor for første gang på mange år utlyste en lærerstilling, søkte Joakim på sin første faste jobb.

– Nansenskolen var et veldig bevisst valg. Det faglige følte jeg meg trygg på, men jeg var spent på den sosialpedagogiske biten. Fra universitetet var jeg vant til store grupper og lite personlig relasjon til studentene.

Men nettopp i det sosialpedagogiske feltet, fant Joakim folkehøgskolen så utrolig givende.

– Det er dette rommet andre skoler eller universiteter ikke har. Samtalene som skjer i spisesalen, stuene og på biblioteket. Å få veilede studentene videre inn i et tema eller tenkere de har fattet interesse for i timene. **Det likner nærmest på Platons akademi!**

Spørsmålet om hvordan han ser folkehøgskolen som viktig i samfunnet har han tenkt mye på.

– Det er et sterkt behov for 19–20 åringer å ha et år der de får en dypere forståelse av det samfunnet de er en del av. Universitetssektoren har vært i sterk endring det siste tiåret. Spesialiseringen kommer inn tidlig i studieforløpet, og det er for lite rom til å utvikle et helhetsspektiv. Etter mitt syn er dette svært uheldig, men det gir folkehøgskolene en enda viktigere rolle: Å gi studentene skissen til et kart om verden

rundt dem. Men vi må evne å se den rollen! Vi må være bevisste på hva den rollen innebærer, og takle at vi er litt på akkord med resten av samfunnet, der alt skal ha umiddelbar nytteverdi.

Å TEGNE DE STORE LINJENE

Joakim synes det er en gave for en lærer å ha så mange timer med elevene.

– Et linjefag er 15 timer i uka. Det er langt mer enn studentene får på universitetet. Mitt mål for mitt første år som folkehøgskolelærer var å vise hvordan synet på menneske, samfunn, politikk, økonomi og natur har utviklet seg gjennom historien. Å tegne de store linjene, forsøke å gi studentene et helhetlig bilde. Faglig sett er det enormt viktig å utvikle et breddeperspektiv.

Folkehøgskolelæreren mener at dannelse ikke bare handler om å tilegne seg kunnskap om klassikerne, slik mange tenker om begrepet. Det handler om å stille spørsmål.

– Hva det vil si å være borger i et demokrati? Hvilket ansvar har vi for å forvalte et samfunn med tanke på dem som kommer etter? For å kunne svare godt på dette kreves det et breddeperspektiv, men slik skoleløpet er i dag så finnes det ikke lenger tidsflater for å utvikle det. Det er et stort problem, og her kan folkehøgskolen spille en avgjørende rolle

RETT FRA OXFORD

Det er noe aristokratisk over Joakim Hammerlin. Og da tenker jeg ikke bare på de lett alderdommelige klærne han kler seg i, det staselige etternavnet eller hans gode manerer. **Det er en duft av Riksmålsforbund og tunge bokhyller**, av alvor, kunnskap og dypt engasjement som hviler over 37-åringen. Men noe hengehue er han ikke. Elsker vin med venner på café, tar seg en sigarett eller tre og smiler gutteaktig under sixspencen når jeg ber han posere for fotografering.

Så kommer han da rett fra en konferanse i Oxford til vår samtale på Ekebergrestauranten.

– Det var rart å være der blant lordene og baronesser. I England er det en viss tradisjon for at adelen kommer på slike seminarer, og flere av dem er oppriktig interessert i tunge temaer. Men det var et fantastisk seminar, med det internasjonale toppskiktet innenfor politisk filosofi på podiet. Temaet var *Frihet og dilemmaer* vi står overfor i dag for å ta vare på det liberale demokratiet.

Det var dette Joakim skrev om i sin siste bok. Arbeidet var ferdig fra hans hode og hånd, det gjensto bare litt finpuss før den skulle trykkes. Så smalt det i Oslo og på Utøya. Joakim måtte se langt etter sommerferie og familieliv, for den nye situasjonen måtte inn i boka som skulle ha omhandlet økende overvåkning etter 11/9. Terroren var kommet til Norge.

*«Det er en gave for en lærer
å ha så mange timer med
elevene»*

OM TERROR

Joakim Hammerlin fikk selvsagt mye oppmerksomhet da boken hans kom ut relativt kort tid etter 22.7.11. Noen anmeldere mente han hadde for sterk nærhet til stoffet, at boka ville blitt bedre noen år etter.

– Jeg har tenkt på en ny bok. Den skal fokusere på endringene i det norske samfunnet etter terroranslaget. Men egentlig er det forbausende hvor lite Norge har endret seg etter 22. juli. Jeg tror at en vesentlig årsak er at Norge et samfunn med svært høy grad av sosial tillit. Det er ekstremt viktig for et samfunn å ha dette, blant annet fordi det skaper motstandskraft når det verst tenkelige rammer oss. Samtidig er tillit skjørt. Det kan lett ødelegges, hvis vi ikke handler klokt i tiden som kommer.

Joakim mener at den norske rettsstaten besto sin prøve til fulle. Det at diskusjonen rundt tiltak ikke kom i gang før etter at kommisjonen hadde levert sin rapport, ser han på som beundringsverdig.

– Regjeringen bestilte en kritisk, usminket rapport. Det fikk den. Den var langt tøffere enn rapportene som kom etter 11.9 og 7.7 (Londonbombene, 2005). Dette var viktig. Det ga oss et godt grunnlag for å diskutere veien videre for det norske samfunnet. Og det er en vanskelig politisk balansekunst vi skal i gang med: Å vekte hensynet til sikkerhet og trygghet mot verdien av å ivareta et åpent og fritt samfunn.

Rekesmørbrødet er fortært og jakken kastet. Selv varemerket sixpensen må en tur på bordet for ikke å overopphete den travle hjernen til Hammerlin, når samtalen beveger seg inn på temaer han virkelig brenner for.

POLITIKK OG ØKOLOGI

Joakim har solid og langvarig bakgrunn fra miljøbevegelsen, og han er dypt bekymret over utviklingen.

«Den fristilte tiden brukes til å jage etter å bli enda mer effektive. Kommer vi noen sinne til å nå et metningspunkt?»

– Vi forbruker 1,5 klode. Dette vil få store konsekvenser. Særlig for dem som kommer etter: Vi spiser av kommende generasjoners såkorn. Men også du og jeg kommer til å oppleve konsekvensene av dette, ikke bare våre barn eller barnebarn. Jeg mener at det er vår tids store unnfallenhet at vi ikke evner å snu, selv om det truer menneskehetens overlevelse.

Som lærer innen økologi og bærekraftighet vet filosofen hva han snakker om, og han opplever at det er et nytt alvor hos dagens ungdom. Joakim mener at det nye alvor i den nye generasjonen springer ut av flere faktorer. Som finanskrisen, ungdomsledigheten i Europa og klimakrisen.

– Jeg frykter at vi står ovenfor et politisk jordskjelv. Situasjonen er dramatisk. Den likner på mange måter 30-tallet. I mange land i Europa står velferdsstatsmodellene for fall, og høyre-radikale og fascistiske partier vokser frem som politiske maktfaktorer. Det er ingenting som tyder på at vi er over kneika, heller det motsatte. Systemfeilene som har utløst denne krisen stikker for dypt.

Dette temaet kan Joakim Hammerlin snakke om i timevis, hvordan man kan se framveksten av moderniteten på 1700-tallet og fram til i dag. Hvordan boblen er i ferd med å briste. Jeg får en liten smak på hva den inspirerende læreren gir sine elever av kunnskap og engasjement.

– Friheten vår har ikke kommet av seg selv – og den er ikke selvsagt. Det er et alvor i vår tid som krever det beste av oss for at vi skal komme ut av det med verdiene våre i behold. Begreper som demokrati, frihet og ansvar må finne en dypere resonans i oss. Engasjementet må være ektefølt, ellers blir det bare hult, tomt og et lett bytte for ironisering.

IKKE PÅ #SOME

Joakim er ikke på sosiale medier. Den «kjedelige» grunnen er at han som pendler, lærer, forfatter og trebarns far ikke har tid. Dernest synes han de sosiale medier har en flyktighet som ikke passer hans form. Han trenger et større og langsommere format enn 140 tegn. Den mest alvorlige grunnen er at han som terrorforsker vet langt mer enn de fleste om hvordan vi blir overvåket gjennom de fiberoptiske kablene.

– Jeg er jo interessert i formidling, og håper folk tar seg tid til å lese bøkene mine, høre foredragene, lese kronikkene og artiklene. Samtidig er jeg klar over at tid er vår tids knapphets-gode. Det er litt underlig at vi ser ut til å ha dårligere tid enn noensinne, på tross av alle de teknologiske nyvinningene som effektiviserer våre liv. Den fristilte tiden brukes til å jage etter å bli enda mer effektive. Kommer vi noensinne til å nå et metningspunkt? Det er som om teknologien har vokst forbi menneskene, og den uroen mange opplever kan betraktes som et svar på dette. Man kan si mye om Gerhardsen-epoken, men da hadde man i det minste et grunnleggende samfunnsprosjekt: Å bygge landet. Det samme kan man nok ikke si om vår tid.

OM Å TØRRE Å STÅ I DET FAGLIGE

Joakim Hammerlin snakker som en forfatter. Det er lite små-ord og digresjoner. Han tygger på setningene, lager pauser og tegnssetter, skifter ut et ord med et annet – som om han satt ved tastaturet og snakket.

– **Folkehøgskolen kangi studentene et verdikompass, men de må selv finne, nei forløse dette kompasset i sin egenutvikling.** Vi kan hjelpe dem gjennom å stille spørsmål, også vanskelige og ubehagelige spørsmål, som kan gi verdikompasset en retning. Hvorfor har visse verdier gyldighet? Hvorfor skal vi være humanister? I dette har folkehøgskolen en viktig rolle.

Nansenskolelæreren kaster gjerne en brannfakkell inn i debatten om linjeutvikling og fremtiden for skoleslaget.

– Konkurransen med Bali-studiene er vi dømt til å tape. Vår identitet må bygges på noe annet. Jeg har selvsagt ingenting imot studieturer, men de må være faglig fundamentert. Jeg var med på tur til Bosnia med elevene. Det var en tung faglig tur, med fokus på freds- og forsoningsarbeid.

– Å selge inn folkehøgskoleåret som reiser og moro kan gi kortsiktige gevinster, men på sikt tror jeg det vil slå tilbake på skoleslaget. Det er vel ikke så rart om storsamfunnet ikke vil gi statsstøtte til et skoleslag som selger seg inn som en fest?

«Det var kjempetrust å ta farvel – jeg kommer til å huske disse elevene til min dødsdag. Både faglig og menneskelig har det vært en flott reise»

– Å bruke begreper som hvileår og friår istedenfor et år med fordypning og engasjement kan kanskje være bra av salgstaktiske grunner, men da faller det viktigste bort. Hva er poenget med å være et hvilested?

– Man må tørre å stole på det faglige ved de enkelte skolene, være bevisst på hvilke tradisjoner skolene bygger på. Ha lang-siktige planer og lange horisonter heller enn kortsiktige, nye linjer etter vinden. På sikt tror jeg det er det eneste riktige.

KJEMPETRIST

Når skoleåret var over, syntes lærer Joakim det var hardt å ta farvel med sitt første kull.

– Det var kjempetrust! Jeg kommer til å huske disse elevene til min dødsdag. Både faglig og menneskelig har det vært en flott reise. Forskjellen på da de kom og da de dro var enorm. Det er utrolig fascinerende å være vitne til en slik modningsprosess.

– Det skjer så mye med et menneske i alderen 18–25 år. Valgene du tar blir betydningsfulle. At man i dagens skole prøver å få ungdom på 14–15 år til å ta endelige valg for sine liv, for deretter å dra dem fra A til Å hurtigst mulig, bygger på et snevert nytteperspektiv. En tiendeklassing vet overhodet ikke hva Å er! Folkehøgskolen kan skape trygghet for valgene man tar, og kan gi en refleksjon rundt hvorfor du velger slik du gjør. Igjen; en forståelse av seg selv i samfunnet.

For undertegnede var det også hardt å avslutte samtalen med Joakim, men når servitøren kom med påfyll av vann for fjerde gang med et litt skrått blikk, skjønnte jeg at timene hadde gått fortore enn normalt. Slik det ofte gjør i kloke folks selskap.

Det siste som slår meg er at elevene ved Nansenskolen er svært heldige som har en lærer som Joakim Hammerlin. Men kanskje er læreren like heldig som har elever som motiveres av å ta inn det brennaktuelle budskapet han så sterkt virker i.

JOAKIM HAMMERLIN

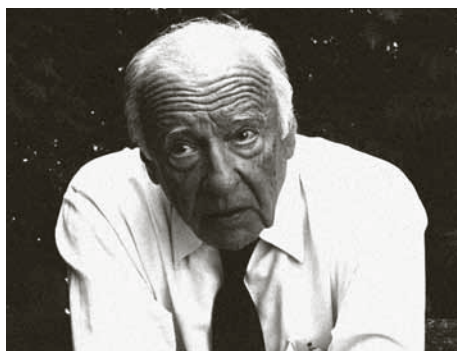
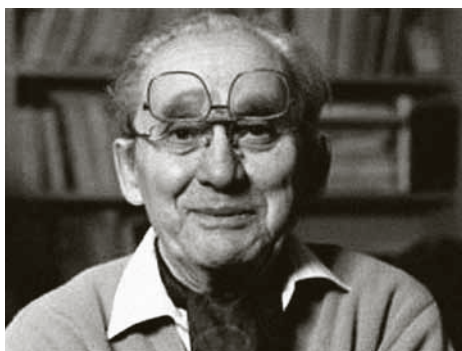
Født 1976, gift, 3 sønner, bor i Oslo

Lærer på Nansenskolen, Idé, kultur og samfunn

Joakim Hammerlin er cand. philol. med hovedfag i filosofi fra Universitetet i Oslo. Han underviser i politisk teori og idéhistorie, filosofi og spørsmål knyttet til økonomi, økologi og samfunn. Ved siden av å være lærer ved Nansenskolen er han forfatter og foredragsholder. Han er også fagansvarlig i Store norske leksikon (emne Etterretning og Terrorisme) og styremedlem i Norsk faglitterær forfatterforening.

Bøker: Terrorindustrien (2010) Terror og demokrati; fra 11. september til 22. juli (2011).

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelselse. Nå skriver Sigurd Ohrem om dialog i lys av Ricoeur og Gadamer.

PAUL RICOEUR OG HANS-GEORG GADAMER

KJENN DEG SELV – DIALOGENS VEI FRA SOKRATES TIL MATRIX

Ved dialogisk kommunikasjon forstår jeg dette: at fortolkningen av et utsagn fullbyrdes i selvfortolkningen til et subjekt som dermed forstår seg selv bedre, forstår seg selv på en annen måte, eller endatil begynner å forstå seg selv (RICOEUR 2001)

AV SIGURD OHREM

Samtalen har en selvfølgelig plass i folkehøgskolen, men har antatt ulike former opp gjennom årene.

I denne teksten, som bygger på mine to inspiratorer Ricoeur og Gadamer, er det dialogen, og særlig den sokratiske, som løftes fram.

MATRIX

Dialogbegrepet går i skrift helt tilbake til Platon, men tilskrives som praksis, Sokrates. Et viktig mål for dialogen, slik Sokrates praktiserer den, er erkjennelse, men særlig den som gjelder en selv. **Kjenn deg selv.** Sitatet var inngravert inn i veggene i hulen i oraklet i Delphi, men er for den moderne leser kanskje

mer kjent fra dørskiltet på veggen hos oraklet i Matrix. I denne ikoniske filmen får hovedpersonen Neo, en negativ spådom: *Sorry lad, you are not the One*. Hvilket indikerer akkurat det motsatte: Neo er ferd med å bli den ene, men har ennå ikke nådd dit. Han har dermed en viktig jobb å gjøre. Han er på vei mot en ny selvforståelse. *Men det har han nødvendigvis ennå ikke forstått*.

Samtale og dialog brukes ofte om hverandre i den aktuelle debatten. *Vi hadde en god dialog* er omtrent ensbetydende med at samtalen var utbytterik om enn vanskelig. Selv om erkjennelser underveis kan være både rystende og ufullstendige, gis det også gyldne øyeblikk av samforståelse, eller i mer sjeldne tilfelle, horisontsammensmeltning som Gadamer kalte det, en idé om målet for den store samtalen. I denne sammenheng er det fruktbart å skille mellom samtale og dialog, eller rettere sagt, et mål for drøftingen er om mulig å komme fram til noen slike skiller, helst ved hjelp av dialog. En dialog om dialogen (som vi ennå ikke vet hva er).

SOKRATES

Sokrates brukte også oraklet som vitne på sin uskyld, før den fatale rettsavgjørelsen falt, og som dømte ham til døden. *Jeg vet kun ett – at jeg intet vet, hvordan kan jeg forlede noen som helst?*, hvilket på et dypere plan er en mer omfattende, og mer ydmyk visdom enn kun det å øke sin kunnskap. Men også ironisk: Både Sokrates, og den store ironiker Kierkegaard vet, at intet å vite er å vite mer. Dialogens mål er for Sokrates rett innsikt som igjen gir rett handling, mens rett handling i neste omgang gjør mennesket lykkelig. Med jordmorens hjelp, dvs. med hjelp fra en sokratiker, er unnfangelsen av slik viten påbegynt allerede før den samtalende blir klar over at den første, risikofylte kontakten er en rudimentær dialog. «Tenk deg dette», for igjen å sitere Sokrates, slik han gjerne innleder sine dialoger på torvet i gamle Athen, et bydende utsagn som også oppfordrer til å gjøre noe, budskap (*tenk*) blir handling – i neste omgang blir handling (*å tenke*) også budskap (*si hva du tenker*). Men allerede gjennom taleakten, ved sin bydende form, er talen til Sokrates handling. Uttrykket *tenk*, peker mot noe eller krever et arbeid.

JORDMORPERSPEKTIVET

En viss forskjell ligger også her hos de talende og i dialogens intensjon, for det hersker ganske riktig en viss asymmetri. For selv om den andre i en *sokratisk* dialog muligens vet hva han går til, vet han neppe hva som vil bli resultatet, en ny selvinnsikt. Denne ligger ennå i sin kime, i det ubevisste, og vil, når den fødes, ofte innebære visse fødselsveer. Mens den

likeverdige samtalen hos Gadamer lover en mulig horisontsammensmeltning, der den andres horisont utgjør potensialet, forutsetter den sokratiske dialogen forekomsten av en regissør, med klare intensjoner. For å hjelpe novisen til ny selvinnikt, er det viktig at jordmoren utsetter sin egen fødsel, subsidiært kan oppnå denne på et annet plan. Forskjellen mellom disse dialogformene tar sitt utgangspunkt i ulike type intensjoner, men går på et høyere nivå opp i en enhet: Selvinnsikten går i begge tilfelle veien om den andres perspektiv, men hos Sokrates må sammensmeltningen i alle fall utsettes til læretiden er over. Når tiden er inne, kan partnerne veksle om å innta jordmorperspektivet. Øyeblikket inntreffer i det novisen selv blir bevisst sin egen rolle og plass som myndig deltaker i samtalen, i eget liv og i verden.

Dette lyder, med både Matrix og Sokrates som et passende mål for dagens folkehøyskolestudenter som dermed også har en jobb å gjøre. Den dialogiske veien er samtidig et **Quest, dvs. en dannelsesprosess mot et (eksistensielt) mål**. Veien mot forståelse, sett som et Quest, er slik sett både en reise og et spørsmål, det *reises*, så å si – spørsmål, de oppstår underveis, hver gang stien tar en tårn. **Spørsmålene er reisens motor, dens indre drivkraft**. Reisen er spørsmålenes mor, deres retningsgiver og utgangspunkt. Reisens mål kan skifte underveis, men det ligger alltid der som en idé, eller som et Odysseisk håp om å komme hjem. I dialogen er man mindre hjemmervant enn i samtalen, men blir aldri hjemløs i betydningen uønsket uhyggelig. Subjektet hos Ricoeur er grunnleggende splittet, alltid på vei, aldri helt hjemme i seg selv. Dialogens vandrer bærer huset sitt på ryggen, men bare for midlertidig tilflukt. Å samtale, dvs. å ha en dialog på denne måten er å bo i språket, en kronisk foreløpig eksistens. Å være slik er å være på vei.

«Både Sokrates, og den store ironiker Kierkegaard vet, at intet å vite er å vite mer»

METAFORER FOR SAMTALEN

Tenk deg en situasjon hvor praten er et mål i seg selv, men som plutselig tar en kritisk vei, *ja men er det nå egentlig slik, og hva bidrar en slik forståelse til å skjule*. Hvordan forholder det du nettopp sa seg til din egen måte å være i verden på? Væren i verden et viktig begrep for den eksistensielle filosofien, og dens hermeneutiske søster der Gadamer hadde sine røtter. Og Gadamer har skapt mange gode metaforer for samtalen, både for den store og den litt mindre, i likhet med for eksempel Grundtvig hundre år før.

Hos Gadamer er forståelse det sentrale begrepet, og hvordan vi kommer til den. En viktig nyskaping i denne forbindelse er formuleringen av for-forståelsen, som ligger forut for og langt på vei styrer den enkelte forståelsesakt. Begrepet er nært beslektet med fordom, men omfatter både en positiv og negativ forutinntatthet. Det vi tar for gitt når vi snakker med andre blir ofte også det vi sitter igjen med i diskusjoner, og vil kunne skape et ubehag av gjenkjennelse hos den mest våkne. I dialogen derimot er det nettopp for-forståelsen som utfordres, og ingen slipper billig unna. Det vi tar for gitt må opp i dagen, og undersøkes kritisk.

Når den lett uforpliktende samtalen går over i dialog får den med ett et mer alvorlig og undersøkende preg. Det spørres etter forholdet mellom det åpenbare og det skjulte, det manifeste og det latente. Det som sies og det som, ofte bare, ubevisst klinger med. Det dreier seg med ett om hvem vi vil være. Og hva som står i mellom, yter motstand, begrenser. Selvinnsikt krever ærlighet og tydeliggjøring. Vi går inn i en slags spiralbevegelse. Dialogens tema dreier seg ofte rundt selvet, som i følge Kierkegaard, er *sitt eget forhold til seg selv*.

ETISK RELEVANT

Her blir språk og handling ett, sier Ricoeur (1999). Å tale slik blir i seg selv å handle, i den aktive utsigelsen, slik som i et løfte. Å si at jeg lover er å engasjere seg i en faktisk, framtidig handling. Dialogen blir dermed også fortellinger om handling, mer enn abstrakte resonnementer av typen, *hva er egentlig mot? Hva kjennetegner rettferdighet*.

Gjennom fortellinger dannes broer mellom handlingsteori og etikk, hvilken gjør dialogen mer etisk relevant. Både språk, handling, fortelling og etikk forutsetter et møte, en dialogisk interaksjon med et annet menneske, og møtet skjer fortellende. Ja, det er nettopp i dette møtet, i lytterrelasjonen, i det å bli hørt og sett av den andre, at mennesket blir til et selv igjen og igjen. Vi ser dermed at gjensidighet blir en del av menneske-definisjon, ikke blott et vedheng. «Enhver forståelse, eksplisitt eller implisitt, er selvforståelse via omveien om forståelsen av (og hos, min anm.) den andre.» (1969)

Hos den sene Ricoeur kan fortellinger og deres metaforer langt på vei sidestilles med filosofiske begreper. Veien er, selv om dette kan være en bitter innsikt, også hjemmet. Samtalens

«Det er nettopp i dette møtet, i lytterrelasjonen, i det å bli hørt og sett av den andre, at mennesket blir til et selv igjen og igjen»

fortellinger kan bidra til å tydeliggjøre dette: Fortellinger om fortid, fortalt i nåtid. Men alltid framoverrettet i form av å være foregripende, antyde nye værensmuligheter for selvet. På samme måten som ideen er fortellingen åpen, og lar seg midlertidig fylle av språk.

Dannelsen av selvet og dannelsen av meningen skjer forøvrig samtidig, stadig i følge Ricoeur. Men hva med den selvdanningen som skjer i bruddet med budskapets mening, i opprøret mot det, eller rett og slett helt utenfor det, er den gjort rede for. Det spørsmålet må stadig reises, om ikke annet for å holde dialogen åpen og aktivt overskridende.

I den hybride, sokratiske dialogen krysses alle disse forholdene. Metaforen møter begrepet, selvet møter den andre, fortid møter framtid i møtet mellom de samtalende. Samlet, men likevel alene på sin vei mot fordypning, forståelse, selvoverskridelse.

HANS-GEORG GADAMER (1900–2002) var en tysk filosof, best kjent for å ha utvidet hermeneutikken gjennom sitt verk *Sannhet og metode* i 1960. Gadamer var særlig påvirket av Martin Heidegger, som han hadde studert hos.

WIKIPEDIA

PAUL RICŒUR (1913–2005) var en fransk filosof som er mest kjent for å kombinere fenomenologisk beskrivelse med hermeneutisk tolkning. Slik sett forbindes han med to andre hermeneutiske fenomenologer, Martin Heidegger og Hans-Georg Gadamer.

WIKIPEDIA

FOLKEHØGSKOLEKONFERANSEN 6. NOVEMBER 2013:

LÆRINGSLYST – FRIHET TIL Å LÆRE

Folkehøgskolekonferansen 2013 har fått tittelen «Læringslyst – frihet til å lære». Konferansen setter fokus på skoleslaget som en annerledes og kreativ læringsarena som blant annet søker å møte de unges behov for avklaring og motivasjon for evt. videre utdanning. De aller fleste ungdommene går ut av folkehøgskolen med styrket selvtillit, større læringslyst og motivasjon for veien videre. Hva er det som gjør at folkehøgskolen lykkes? AV ØYVIND BRANDT

HVEM ER ELEVENE?

De fleste av de 60% jentene og 40% guttene har gjennomført videregående opplæring, med til dels gode karakterer, men en tredel har ikke fullført videregående opplæring. Mange trenger også å finne ny motivasjon for videre skolegang og studier. Vi vet også fra tidligere undersøkelser at mellom 40–80% av elevene (om)bestemmer seg for hva de vil videre. Konferansen vil forsøke å gi innsikt i hva folkehøgskolen kan bidra med for ungdom som ikke har gjennomført videregående skole. Samtidig vil folkehøgskoleansatte høre mer om hva veiledere i videregående opplæring møter av behov, som folkehøgskolen evt. kan svare på.

I SAMARBEID MED UTDANNINGSFORBUNDET

Folkehøgskolekonferansen er et samarbeid mellom folkehøgskoleorganisasjonene og Utdanningsforbundet og ble første gang arrangert i 2010 på bakgrunn av forskningsrapporten fra NTNU om folkehøgskolens virkning. Erfaringen fra den gangen gjorde at partene bestemte seg for å arrangere en slik konferanse hvert tredje år. Årets konferanse er dermed den andre, og inngår for rektorene som en del av rektorforum inkludert årsmøtene i henholdsvis Informasjonskontoret for folkehøgskolen og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole.

Vi ser frem til en viktig og hyggelig dag sammen med deg, enten du er rektor, jobber som lærer eller har annen stilling i folkehøgskolen, er rådgiver, lærer videregående skole eller av annen grunn er interessert i skoleslaget og tema.

PÅMELDING

Påmelding skjer innen 1. oktober til Utdanningsforbundet på www.udf.no/kurs eller ved å sende e-post til kurs@udf.no. Du kan også ringe Marianne Aagedal i Utdanningsforbundet på tlf 24 14 20 80. Konferanseavgiften er kr 1000,- inkludert lunsj og kaffe. For rektorene vil denne inngå i rektorforum.

PROGRAM

Folkehøgskolekonferansen 6. november 2013, Lærernes hus, Oslo

- 09.30 Ankomst/registrering
- 10.00 Kulturelt innslag ved elever fra Solbakken folkehøgskole
Velkomst ved kunnskapsministeren og arrangørene
- 10.30 Å lære er noe mer enn å lese – veien fra analfabet til jurist ved Espen Braathen Schønfelt, jurist
- 10.45 Dannings paradokser i vår tid ved Ingerid S. Straume, pedagogisk filosof
- 11.45 På rett spor? Om læring og læringslyst i folkehøgskolen ved Tom Tiller, professor i pedagogikk
- 13.15 Lunsj
- 14.15 Vi har gått på folkehøgskole storskjerm
Kulturelt innslag ved elever fra Rønningen Folkehøgskole
- 14.30 Jeg endret planer innledning ved Ingunn Røstbø
Ulike hjelpetjenester i videregående opplæring, ungdommenes behov og utfordringer slik vi ser det.
Hvordan kan folkehøgskolen bidra? ved virksomhetsleder Elisabeth O. Kolbjørnsen og OT-koordinator Pål Gustavsen
- 16.00 Dannelse – en etisk nødvendighet ved forsker og filosof Einar Øverenget
- 17.00 Takk for i dag

Invitasjon og program finner du også under Kalender på www.folkehøgskoleforbundet.no og på www.nkf.folkehogskole.no.

Michael Weiss: En engasjert foredragsholder i Athen.
I bakgrunnen Parthenon

MICHAEL WEISS

FILOSOFISK PRAKTIKER PÅ VERDENSKONGRESSEN I FILOSOFI MED STORT OG EKTE ENGASJEMENT FOR NORSK FOLKEHØYSKOLE

Folkehøyskolene er i den ideelle posisjon at de kan tilby en unik pedagogisk setting for dialog og som ligger tett opp til hverdagslivet. Unge mennesker lever, lærer og arbeider sammen her.

4.–10. august 2013 gikk Verdenskongressen, filosofi som undersøkelse og livsform, av stabelen i Aten. Kongressen kunne skilte med stjerner som Jürgen Habermas på programmet, sammen med de over to tusen øvrige foredragsholdere. En av de få innleggene med utspring i Norge ble holdt av Michael Weiss, filosofisk praktiker med engasjement i norsk folkehøyskole. For tiden er han gruppeleder i prosjektet Myndig medborgerskap mot 2014, der sokratisk dialog står sentralt for å utvikle selvrefleksjon og kritisk tenking. Han jobber også som filosofisk praktiker i Wien, Østerrike og Sveits. Blant hans mer spektakulære oppdragsgivere er FN.

AV: SIGURD OHREM / FOTO: TORHILD SIMBLE

Dagen etter åpningseremonien, som fylte det ærverdige Herodes Atticusteatret ved Akropolis møter vi ham under konferansen på universitetet i Athen. Michael sto på podiet og snakket om noe så annerledes som fantasireiser og filosofisk praksis, for et publikum fra de fleste verdenshjørner. Foredraget var et ledd i en rundebord-konferanse der prosessledere med ulike erfaringer og metoder innen filosofisk praksis holdt innlegg.

Michael har en post-graduate utdannelse på dette feltet og en doktorgrad i filosofi. Han arbeider som universitetsforeleser innenfor anvendt etikk og praktisk filosofi, og er dessuten coach innenfor personlig utvikling. Som medlem av Norsk selskap for filosofisk praksis og som 2. visepresident for Globalt etisk initiativ i Østerrike, fokuserer han i sitt arbeid på ulike former for dialog – interkulturelle, eksistensielle og personlige. Gjester, som de individuelle brukerne kalles, kan komme fra private selskaper og arbeidsfellesskap eller offentlige organer. Dialogene kan ha ulike siktemål og bruk, og finner sted innenfor områder som utdanning, selvutvikling, forskning og utvikling. Dialoger basert på globale etiske standarder står sentralt.

– For meg er interaksjonen mellom publikum og prosessleder essensiell.

Som filosofisk praktiker er jeg opptatt av å utvikle noe i *fellesskap, sammen* med en aktiv og deltakende tilhørergruppe.

Vi spurte han om hva som var foranledningen til hans foredrag i Athen.

– På kongressen la jeg fram et skriv om guidede forestillinger, der jeg benyttet fantasireiser som del av den filosofiske praksis. Dette er noe helt nytt i denne sammenheng. Å få lov til å snakke på denne verdenskongressen var for meg personlig en stor opplevelse. På den annen side hadde organiseringen av dette gigantarrangementet sine svake sider.

Med sine over 5000 deltakere framsto det hele som en slags akademisk masseproduksjon...

– Ja, men på samme måte som en praktiserende lege trenger å opprettholde forbindelsen til det akademiske miljø etter endt utdanning, trenger en filosofisk praktiker også møtepunkter med den akademiske filosofien, det er en uunnværlig basis for vårt arbeid.

Men det var for liten plass for aktiv filosofering – noe som var litt trist for en verdenskongress i filosofi.

– Slik sett er det en god ide å integrere akademisk filosofi med filosofisk praksis på verdenskongressen. Jeg kan bare snakke for meg selv, men jeg vil langt på vei foretrekke mindre, gjerne småskala-arenaer, hvor du kan bli kjent med deltakerne, deres erfaringer og oppfatninger. For filosofiske praktikere ville det, på det praktiske plan, vært langt bedre å arrangere en slik konferanse uavhengig av verdenskongressen i filosofi.

– Da vil det bli bedre tid og mer rom for personlige og filosofiske samtaler, noe som er særlig viktig for oss. Det vil tjene det svært unge og voksende praktikermiljøet på en langt bedre måte.

«Norge er et av de mest aktive landene i Europa når det gjelder filosofisk praksis»

Vi spurte hvilke muligheter Michael ser for filosofisk praksis i Norge framover.

– Norge er et av de mest aktive landene i Europa når det gjelder filosofisk praksis, men det finnes stadig et stort potensiale. Et av disse områdene er rådgivning hvor gjester samtaler om eksistensielle spørsmål, utfordringer i jobb, eller rett og slett en problematisk livssituasjon. Filosofisk praksis kan av og til være et fruktbart alternativ til psykoterapi, siden tilnærmingen er ganske annerledes og dessuten svært inspirerende.

– Økonomisk relaterte områder er også veldig aktuelle. Temaer som etiske kjerneverdier, en bedrifts økologiske fingeravtrykk etc. seiler mer og mer opp som vitale satsingsområder for næringslivet.

– Imidlertid, det feltet hvor jeg ser størst muligheter er innenfor utdanning. Utviklingen av såkalte soft-skills og sosialt ansvar, kreativ tenking, og evne til dialog og teambygging og konflikthåndtering blir i dag ekstremt høyt vurdert innenfor en rekke arbeidsområder, f.eks. i det offentlige, innen helse-sektoren, innen olje, finansbransje, og selvsagt innen kreative industrier og konsulentbransje.

Men hvilken utdanningsinstitusjon har ressurser og know-how til å undervise i slike ferdigheter?

– Å lære teori er ikke nok her, for å utvikle dialogiske ferdigheter trengs øvelse i form av praksis. **Etter mitt syn er folkehøyskolene den eneste utdanningsinstitusjon i Norge som har det nødvendige miljøet og rammeverket for å trene og videreutvikle slike ferdigheter.** Disse kompetansene er ikke akademiske, men de spiller en avgjørende rolle, dagliglivet, enten det er på jobb, på fritiden eller i privatlivet. Folkehøyskolene er i den ideelle posisjon at de kan tilby en unik pedagogisk setting som ligger tett opp til hverdagslivet. Unge mennesker lever, lærer og arbeider sammen her.

– Det er ikke bare kunnskap som skal erverves, men noe ganske enestående som i Norge kalles danning. Alle disse kvalitetene gjør til sammen folkehøyskolen til perfekt lekeplass for å utvikle slike kompetanser. På grunn av sin helt ulike utdannings-setting er ikke universiteter og høyskoler i stand til å trene tilsvarende ferdigheter. Uansett – i dag finnes en rekke publikasjoner og statistikker som viser at soft-skills og sosialt ansvar er absolutt avgjørende faktorer for suksess innen f.eks. næringsliv, og for en fungerende helsesektor. Tas dette alvorlig kan slike kvaliteter bli en USP, en unique selling proposisjon for folkehøyskolene. Avslutter Michael Weiss, norgesvenn og folkehøyskole-entusiast.

NKF's LANDSMØTE 2013

UTDANNING SKAPAR UTVIKLING

Så var maidagen komen kor eg skulle debutere som paneldeltakar med ingen ringare enn to tidligare statsministrar, britiske Gordon Brown og norske Kjell Magne Bondevik. I panelet på Seglet hotell i Molde sat også Sarah Brown, kona til Gordon Brown, og folkehøgskulelærar og medlem av Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU), Ato Owusu-Addo.

AV BRITA PHUTHI

Panleet, f.v. Brita Phuthi, Kjell Magne Bondevik, Sarah Brown, Ato Owusu-Addo og Gordon Brown

Eg må innrømme at eg drog litt på smilebandet når eg i vinter fekk spørsmål av Noregs Kristeleg Folkehøgskolelag (NKF) om eg kunne tenke meg å delta i panelsamtale om utdanning og utvikling saman med Brown og Bondevik. Det er ein ting å sitte i eit panel, men ei heilt anna utfordring å skulle sitte saman med så kjente og erfarne personar. Men så er eg laga slik at eg har vanskeleg for å seie nei til ei spanande utfordring, både små og i dette tilfelle, ei stor utfordring. Og det er jo nettopp dette folkehøgskulen ønskjer å bidra til – å styrkje menneske slik at ein blir trygg nok på seg sjølv til å ta nye utfordringar, anten det er å snakke framfor ei forsamling, bygge ein båt eller gå Noreg på langs. Denne eigenskapen til folkehøgskulen er noko eg trakk fram i mitt innlegg som eit viktig bidrag til å skape positiv utvikling. Gjennom å bli trygg på seg sjølv, oppleve mestring og tileigne seg ny kunnskap, bidrar folkehøgskulen til å danne menneske med gode fundament, klare til å handtere stadig nye utfordringar.

UTDANNING FOR ALLE

Det var ei oppleving å høyre innlegget Brown hadde før panelsamtalen starta. Brown er ein mann med høg utdanning og mykje erfaring, og eg tykkjer han var god til å få fram både utfordringane og moglegheitene me har for å nå tusenårsålet om «utdanning for alle» innan 2015. Eit døme Brown trakk fram, er historia om den pakistanske jenta Malala Yousafzai. Ho vart i 2012 skoten i hovudet og nakken av medlemmer av Taliban fordi ho fremma jenter sin rett til utdanning. Ho overlevde og er no den yngste personen (15 år) som nokon gong har blitt nominert til Nobels fredspris. Gordon Brown var blant dei som tok initiativet til ein underskriftskampanje for utdanning for alle jenter i Pakistan. Om lag ein million menneske signerte og då Gordon Brown overleverte signaturane til Pakistans president, signerte også presidenten, og ga pengar til at 3 millionar pakistanske born skal få gå på skule.

Temaet for panelsamtalen var at utdanning skaper utvikling, noko alle paneldeltakarane kunne skrive

under på. Både Bondevik og Brown er lidenskapeleg oppteke av at alle born og unge skal få ei god utdanning og målet er å gje 61 millionar born i verda, som no ikkje får utdanning, tilgang til skule innan 2015. Dei utfordra blant andre Stoltenberg og hans regjering til å bidra til å nå dette målet.

UTDANNING SOM NØKKE

Mitt budskap var at folkehøgskulen er ein viktig utdanningsaktør då folkehøgskulen vektlegg å styrkje heile mennesket, demokrati og engasjementet for ei positiv utvikling for alle. Gjennom seminaret «Pedagogikk for dei rike» vert folkehøgskuleelevar utfordra til å tenkje over eigne val og haldningar. Refleksjon og kunnskap er viktig for å danne bevisste og aktive globale medborgarar, som ser verda med berekraftige og ikkje-diskriminerande auge.

I Stortingsmelding 25, «Dele for å skape», vert utdanning omtala som viktig for å skape positiv utvikling. NKF, IU og mange andre meiner at norsk utviklingspolitikk bør leggje større vekt på utdanning som nøkkel til utvikling. Deltakarane på seminaret vart difor utfordra til å skrive, på klargjorte kort, korleis utdanning er med på å skape utvikling, og slik oppfordre utviklingsminister Heikki E. Holmås til å ha eit større fokus på utdanning i sitt arbeid. Korta vart sendt til Holmås i etterkant av seminaret med håp om at statsråden tar oppfordringa. Forhåpentlegvis vart også dei om lag 250 deltakarane som møtte opp like inspirert som meg til å jobbe for at alle får utdanning innan 2015.

ET SOMMERMØTE MED ERNA SOLBERG

Folkehøgskolerektorene i Hordaland fikk et konstruktivt møte med høyreleder Erna Solberg i sommermånedens juli.

Rektormøte med Erna Solberg i Bergen. Fv. Lasse Sandberg (Voss), Erna Solberg og Kari H. Birkeland (Fana). Foto: Mona Økland

Fem av rektorene og leder i Folkehøgskolerådet møtte Erna Solberg på Hotel Norge i Bergen fredag 5.juli til en god samtale om folkehøgskolene i Norge. Det var Lasse Sandberg, rektor på Voss folkehøgskule, som ønsket velkommen og ledet møtet.

Solberg ble utfordret på hvordan hun og Høyre, som et potensielt ledende regjeringsparti, ser på folkehøgskolene og rammebetingelsene.

Hun var engasjert og viste god kunnskap om skoleslaget. Partilederen la vekt på at folkehøgskolene må bevare sin egenart – «politikkerne skal ikke blande seg for mye inn i et fritt skoleslag».

Erna Solberg understreket at folkehøgskolene må ha forutsigbarhet i rammevilkårene, og årlig justeringer for kostnadsutvikling og justeringer i elevtallet. Høyre har sammen med de fleste partiene (minus FrP) tatt dette inn i sine partiprogrammer. Høyre sier at man skal «sikre et bredt folkehøgskoletilbud».

Rektorene gjorde henne også oppmerksom på at det har utviklet seg et stort etterslep i tilskuddet fra 1990-tallet. De understrekte at det spesielt går ut over modernisering og storvøling på skolene, noe som er viktig for å holde aktivitetsnivået oppe. Samtalen dreide seg også om

muligheten for oppstart av nye folkehøgskoler. Syv gode søknader ligger på vent. En skole har ventet i over ti år. Dette stilte hun seg undrende til, hvorfor denne regjeringen har sagt nei til opprettelse av nye skoler. Solberg kom med et lite stikk til Arbeiderpartiet, med kommentaren; «de er jo egentlig imot privatskoler».

Vi satt igjen med et godt inntrykk, og er takknemlig for at høyrelederen satte av en god time i sommermånedens for å snakke folkehøgskole – deres rammevilkår og fremtiden for skoleslaget.

EDGAR FREDRIKSEN

FRA PRESSEN

BARNEROV

– Egentlig var hun ute på barnerov, for jeg var 17 og hun var 19 da vi møttes på folkehøgskolen.

Avtroppet leder for Politiets Fellesforbund, Arne Johannessen snakker om sin store kjærlighet til kona Jane.

POLITIFORUM.NO 3.7.2013

AVGJØRENDE

En avstikker til fastlandet for å gå på friluftslinjen på Nordfjord folkehøgskule i Sogn og Fjordane ble avgjørende for henne. Skolen dro på praksistur til Svalbard, og selv om hun hadde bodd på Svalbard før, oppdaget hun naturen på nytt.

– Da tenkte jeg at dette vil jeg jobbe med på heltid, og gjerne for bestandig, sier hun med glød.

VG HELG INTERVJUER SVALBARDGUIDE **CHARLOTTE SANDMO**, 10.8.2013

GLEDER SEG

Nå er det bare noen få uker igjen til jentene reiser fra Alta, men de gruer seg ikke. Jentene har bare hørt skryt fra dem som tidligere har vært på folkehøgskole.

– Mange sier det er det beste året de har hatt i hele sitt liv, forteller Ida-Marit.

– Denne helgen snakket jeg med ei som sa at tantebarnt hadde vært på folkehøgskole og hun sa at han hadde likt hele året. Det eneste han ikke var fornøyd med var de helgene når foreldrene kom på besøk. Det var litt irriterende, ler Charlotte.

ALTAPOSTEN 7.8.2013

DET ALLE SNAKKER OM

– Første året gikk jeg på Hallingdal folkehøgskole. Der gikk jeg en klatrelinje, fordi jeg ønsket å ha det som mer enn en hobby. Jeg møtte masse kule folk, og det var en opplevelse for livet. – Jeg startet på folkehøgskolen fordi jeg ville oppleve det alle snakker om. Jeg har aldri hørt om noen dårlige folkehøgskoleopplevelser.

TELEN INTERVJUER **ERLEND GRIMELAND** 10.8.2013

KYSSING

– Vi forventer masse kyssing i kveld. Vi har jo gått teaterlinje på Romerike folkehøgskole sammen så vi skal mimre tilbake dit. Jeg føler at vi er veldig kvalifisert for denne filmen her, sa hun lattermildt.

Kristin Skogheim, Heidi Goldmann og Cecilie Mosli under premieren på filmen «Kyss meg for faen i helvete».

SE&HØR 10.8.2013

SELMOTSIGELSE?

– Nei, alle vennene mine hadde hatt et tullete år på Bali, gått på folkehøgskole eller hatt andre fjaseår. Så tenkte jeg at dette var mitt år til å gjøre noe sånn. De sier jo at det er på folkehøgskole man lærer seg best å kjenne, så sånn sett funket «min folkehøgskole» veldig bra, sier han, og ler.

SIMEN SUND TIL **DAGENS NÆRINGS LIV** 9.8.2013

KOM INN PÅ BÅRDAR

I år har hun gått på musikallinja på Seljord Folkehøgskole. Erfaringene derfra var god hjelp da hun dro på opp-taksprøven til Bårdar.

– Jeg var ganske forberedt fordi da jeg var i New York med folkehøgskolen var vi på et prosjekt som heter Broadway Next. Der gjorde vi prøveauditions, det var ganske hardt, men jeg tror det hjalp, forteller Kati.

ALTAPOSTEN 5.8.2013

KAN KOMME GODE TING UT AV KJEDSOMHET

Etter stryk på teori- og gehørprøven, fulgte et år på Tonheim folkehøgskole i Hamar – ifølge ham selv det kjedeligste året i hans liv. Der la han planene om å bli operasanger på hylla. Han begynte isteden å skrive egen musikk.

ELEKTRONIKASTJERNEN NILS BECH TIL **DRAMMENS TIDENDE** 10.8.2013

FRA RANDI (20)

Jeg har akkurat fullført ett år på folkehøgskole, og det har vært det beste året så langt i livet mitt. Det har faktisk vært så bra at jeg har valgt å være der ett år til.

Folkehøgskole er så mye, du får venner for livet, og du får opplevelser du sent vil glemme. Selv gikk jeg reiseliv, og fikk oppleve verden med mennesker jeg sent eller aldri kommer til å glemme. Vi reiste, fikk se større deler av Norge og opplevde kulturer som jeg med glede opplever igjen.

Ikke nok med at jeg fikk oppleve verden, jeg fikk venner fra hele Norge. Jeg hadde aldri vært i Trondheim før, men nå kan jeg krysse det av på kartet også. Jeg har fått venner som snakker bokmål, venner som kommer fra Ålesund, og venner som skarrer på r-en. Noen jeg kommer til å holde kontakten med, og andre jeg i hvert fall håper å få se igjen. Jeg anbefaler alle å ta et år på folkehøgskole uansett om du vet hva du skal etter videregående, eller ikke. Alle har godt av å sette livet på en pause.

AFTENPOSTEN SI&D 14.8.2013

EN VANDREHISTORIE OM KJÆRLIGHET

Jeg tar meg stadig oftere i å fortelle vandrehistorier. Ordet har ingen god klang. Det forbindes gjerne med uetterrettelighet, dårlig kildekontroll, ja rett og slett med å bli lurt. I mitt tilfelle er det imidlertid helt bokstavelig å forstå. Jeg har vandret mye de siste årene. Lange turer, sommer som vinter. Det har gitt gode opplevelser og gode historier.

På vårparten i fjor var jeg på vandretur sammen med medarbeiderne i sekretariatet for NKf og IKF. Vi gikk fra den lille byen Melrose sør i Skottland til Lindisfarne. En vandrerute på hundre kilometer, kalt St. Cuthbert's Way. (For lokalkjente innrømmer jeg at vi dessverre ikke hadde tid til å gå alle fire dagsmarsjene. Vi erstattet de to i midten med bilskysse.) Lindisfarne, som også kalles Holy Island, ligger på

Nordsjøkysten i det nordlige England. Det var ett av de første kristne sentra i England. Navnet lyder antakelig kjent for mange. I år 792 ble Lindisfarne skjendet på grusomt vis av våre forfedre i det første beskrevne vikingtokt i Vesterveg.

Holy Island har noen få hundre fastboende. Den er landfast på lavvann og en øy på høyvann. Forskjellen på flo og fjære er omkring fem meter, så man skal beregne ankomsttiden sin nøye. Det går bilvei ut, to ganger i døgnet. Men vi gikk den gamle stien, seks kilometer på fuktig havbunn.

Vi rakk så vidt fram i tide til den daglige Evening Prayer i St. Mary's, den anglikanske kirka på øya. Den består for det meste av veksellesning fra Salmenes bok og noen faste bønner. Det kan bli litt monotont, og vi var nettopp

kommet i hus etter en vandringsdag i frisk luft. Jeg var rett og slett i ferd med å duppe av. Med ett ble jeg lys våken. Vi var kommet til stedet i liturgien for frie bønner, og jeg hørte presten be for folkehøgskolene i Norge. – *Let them be places filled with the love of learning and learning of love.* Noen av medarbeiderne hadde kommet litt før meg og rukket å fortelle hvem vi var og hvor vi kom fra. Og så ble vi omfavnet av den mest intenst treffende visjon for folkehøgskolen jeg har hørt noen gang. *Love of learning and learning of love.*

Jeg lette forgivees i lommene etter penn og papir, memorerte så setningen intenst, og gikk rett til herberget vårt og skrev den ned. En vandrehistorie om folkehøgskole, læring og kjærlighet.

Planlegger dere en gruppetur?

Gruppetur.no tilbyr gode priser og vi skreddersyr reisen etter deres behov.

Vi lager alt fra konferansereiser for store og små firma, studieturer for lærergrupper/barnehager, spa-reiser eller storbyferier for vennegjengen, idrettslaget, kor, korps eller forening.

Her er et priseksempel til Riga:

Prisen er basert på 20 personer og inkluderer:

- Direktefly Oslo-Riga tur/retur med Air Baltic (f.eks lørdag-mandag) inkl. skatter & avgifter
- 2 netter i dobbeltrom på 4* hotell (f.eks Hotel Avalon) inkl. frokost
- Transport mellom flyplass og hotell t/r

Fra kr.

2950

3 dager/2 netter

RIGA

Vi tilrettelegger gjerne faglig/kulturelt program, måltider, transport, billetter til show/teater – det er opp til dere hvor mye dere ønsker å ha klart før avreise.

Ta kontakt i dag for et uforpliktende tilbud!

Telefon: 23 10 23 19 / Kirkegata 32, 0153 Oslo
 grupper@gruppetur.no
 Gruppetur.no - et selskap i KILROY konsernet

Gruppetur.no

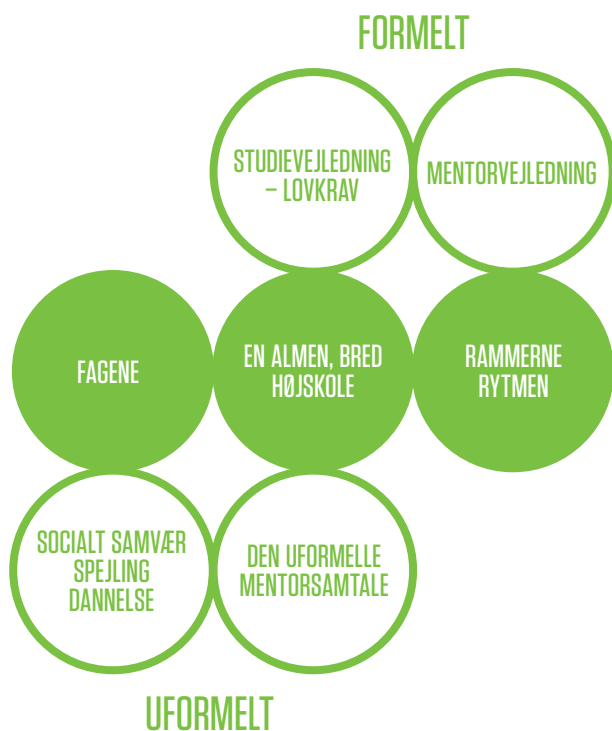

ET FORPLIGTENDE FÆLLESSKAB

Jeg er ked af, at jeg aldrig tør tage et initiativ. Jeg følger ligesom bare med de andre, og de spørger mig aldrig om, hvad jeg gerne vil, fortæller Mikkel. Jeg vil gerne lære at sætte noget i gang ligesom de andre.

AV LINDA WINDING, LÆRER HADSTEN HØJSKOLE

«Vi sidder i den indledende fase af et længerevarende mentorforløb, hvor jeg skal være en støtte (mentor) i min elevs (mentees) personlig udvikling gennem højskoleopholdet»

Jeg er mentor for sårbare unge på en dansk højskole, og jeg var inviteret til at deltage i konferencen i Kungsely, for at holde et oplæg om mit mentorarbejde, som er et stykke tillægsarbejde til min almindelige ansættelse. Som mentor skal man have gennemført et forløb om vejledning af særlig sårbare unge. Vi kalder dem mentees.

VÆRDIGRUNDLAGET PÅ HADSTEN HØJSKOLE

Hadsten Højskole er en almen, grundtvigsk højskole. Skolen bygger på den opfattelse, at mennesket er et frit individ, der gennem undervisningen og fællesskabet skal styrkes til at tage ansvar for sin egen tilværelse og finde sig selv i et forpligtende fællesskab såvel i samfundet, nationalt og internationalt, som på skolen.

Der tilstræbes, i daglig undervisning og samvær, en mangfoldighed, som udfordrer både ånden, hånden og kroppen og derved giver eleven de bedste forudsætninger for at begå sig, alment som fagligt. Samværet på højskolen skal give eleven lyst og mod til at leve et aktivt menneske- og samfundsliv.

HADSTEN HØJSKOLE – EN BRED ALMEN HØJSKOLE MED 60 FAG

Vi har plads til 90 elever. Alle vore elever er mellem 18–30 år, men gennemsnittet ligger ofte på 22 år.

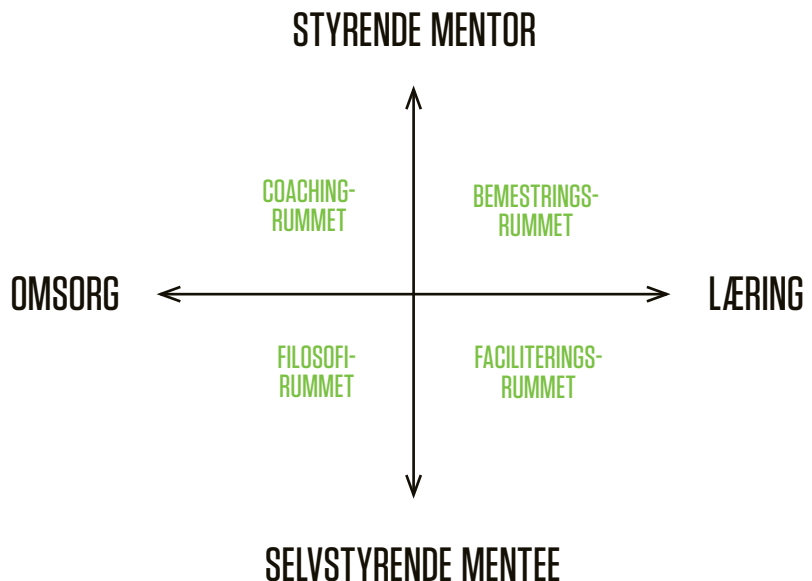
Langt de fleste af vore elever betaler selv for deres højskoleophold, men ca. ti elever får deres ophold betalt af staten. De er på en særlig national mentorordning der gør, at vi kan afsætte ekstra tid til at hjælpe dem med at aflæse de sociale koder, lære en almindelig dagsrytme at kende og at kunne indgå i det fantastiske forpligtende fællesskab.

Jeg mødes minimum en halv time hver anden uge med hver af mine mentees, men ofte bliver det til flere snakke. Jeg er så heldig at undervise i værksstedfagene Keramik, Tegning og Maleri og jeg har fundet ud af, at et værksted er et naturligt 'vækststed'. Når jeg går og forbereder mig i mine værksteder mellem lektionerne, kan menteen arbejde i lokalet. Og uden at vi har en aftale, er vi bare i hinandens fællesskab og nærværd. Vi kan arbejde i stilhed i værkstedet uden at det er pinligt for eleven, at vi ikke snakker. Men ofte kommer vi i snak, og der kommer dybe spørgsmål, som vi kan snakke om uden at sidde ved et skrivebord med øjenkontakt. Derfor oplever eleven ikke, at samtalen kommer så tæt på, og derved føles det måske mere ufarligt at bringe et problem på banen.

JEG BRUGER MENTORKARUSSELLEN SOM ET AF MINE VIGTIGSTE STYRINGSVÆRKTØJER

Som mentor er jeg forpligtet på udviklingen af samtalerne. Her finder jeg *Mentorkarusellen* særdeles brugbar. Jeg bruger den til at sikre mig, at vi ud over at komme til at kende hinanden (– og jeg menteens problematik), også får en progression i vores møder og samtaler.

I den første tid er jeg oftest den mest styrende og coachende. Senere tager eleven forhåbentlig over med mere initiativ og bringer måske en konkret

problemstilling med, der presser sig på for øjeblikket. Med afsæt i problemet filosoferer vi over et fælles tredje – og vi kommer ofte langt omkring i samtalen. Hvad er 'ked af det' for en følelse, hvor stor er den, kan man være glad og 'ked af det' på samme tid osv.

Men lige så vigtigt, som det er at lære hinanden at kende, så er det også af afgørende betydning for eleven, at jeg forbereder ham på at skulle klare sig selv igen. Jeg forbereder menteen på fremtiden ved at snakke med ham om, hvilke højskole-venner han vil bevare kontakten til og snakker med eleven om, hvordan han rent praktisk kan gøre det. Men også om simple struktur- ting: Hvordan han skal komme op om morgenen, hvordan han får mad osv.

Fordi jeg ofte flere gange om ugen møder eleven i mine værksteder, så holder jeg altid de faste møder på et lille kontor. Så kender eleven rammen. Og vi møder hinanden 'på forskellige arenaer'.

ROLLER OG RELATIONER

For mig er det vigtigt, at jeg tør give menteen så meget plads, at han kan udvikle sig, selvom menteen ofte signalerer et behov for, at jeg skal tage mig af ham, og måske endda 'holder om ham' – i overført betydning. Derfor er jeg meget bevidst om at give, tage – og få forskellige roller. Både menteen og jeg kan vælge roller og det gør jo at den anden part må ændre på sin adfærd. Det er et utroligt spændende arbejde, synes jeg.

Jeg italesætter en gang imellem rollen: «I dag tager jeg rollen som fx en lygte, der lyser på din vej,» eller I dag er jeg en guide, som du kan spørge om at «oversætte» når livet virker uforståeligt.

Jeg oplever, at unge i dag er meget glade for at få tildelt en mentor. Det er dejligt, at have en nærværende voksen med 'store ører' Og jeg oplever, at det allervigtigste for eleven er at blive en del af fællesskabet. Derfor er det så god en ide at tage på højskole. Her har selv sårbare unge en god mulighed for at blive en del af et sundt og forpligtende fællesskab.

KIERKEGAARDS MODERNE BØRN

Kierkegaards tankeunivers lever stadig i bedste velgående på højskolerne. Hans tanker om mennesketyper og om det at vælge har både betydning og aktuel relevans. Derfor kan Kierkegaard stadig bruges til at kaste lys over den livssituation, det moderne menneske står overfor. AF KAT. SEKJÆR, JOURNALIST

Da nærværende blad for et par år siden spurgte de danske højskoleforstandere om, hvem der stod højest på deres hitliste over store tænkere og inspiratorer, kom Søren Kierkegaard ind på en klar andenplads efter Grundtvig. Men hvordan kommer det til udtryk? Findes *æstetiker*en og *spidsborger*en i 2013? Og har eksistentialismen en fremtrædende plads i vores måde at leve på i dag?

Spørger man Ole Hjorth, forstander for Oure Højskole, står hele det moderne gennembrud i gæld til Kierkegaard.

– Og vi står i gæld til det moderne gennembrud. Selvom Kierkegaard er reaktionær i sin opfattelse af kvinden og i sin opfattelse af det politiske, det sociale og af demokrati, kan han ligne nogle af de unge i dag, der lever i deres lyster og har det moderne individs frihed. Kierkegaards egen situation gør, at han aldrig når at ernære sig selv på normal vis. Han formulerer det på den måde, at man er 'sit eget livs redaktør', siger Ole Hjorth og tilføjer, at det samtidig betyder, at man skriver sin egen drejebog, hvilket også kan give en del angst. Den moderne eksistentialisme er det enkelte individs valg af sit liv og meningen med det, forklarer Ole Hjorth. På den måde føler han sig også som *barn af Kirkegaard*:

– Jeg føler mig ikke så meget i gæld til begrebet folkelighed i Danmark. Jeg føler, at det enkelte individs ansvar for at have en etik; at vælge hvem man er, hvad man er og hvad, man står for, er spørgsmål, som man hele sit liv stiller sig. Nogle lever i traditionens tænkning efter arvede familiemønstre. Men sådan spiller klaveret ikke for moderniteten. Her må enkeltindividet vælge sin egen vej i livet.

ÆSTETIKEREN PÅ NETDATING

Mads Vestergaard, der er filosof og lærer på Krogerup Højskole, ser det, han kalder en *rød kulturkritisk tråd*, der går fra Kierkegaards kritik af spidsborgeren og masse mennesket til

80'ernes punkbevægelse og videre til nutidens krav om at leve autentisk:

– Kierkegaard kan bruges til at tematisere nogle kritiske figurer, som er levende i dag. Den æstetiske kritik af det spidsborgerlige, finder man for eksempel i en moderne film som *Revolutionary Road*, hvor lidenskabens forsvinder, mens parret langsomt bliver, som man skal og bør være.

En anden nutidig tendens er rastløsheden, som også findes hos Kierkegaard. Som eksempel nævner Vestergaard en kronik, der handlede om ungdomskulturen, skrevet af et par gymnasieelever:

– De tog udgangspunkt i udtrykket jam 'vi skal også lige videre' i forbindelse med ungdommens festkultur. De beskrev, hvordan de aldrig rigtig var til den fest, de var til, for de holdt altid deres facebook-chat åben eller tjekkede sms'er om andre tilbud, nye muligheder, de kunne overveje at tage hen til i stedet for.

Kronikørerne beklagede sig over, at man ikke kunne dedikere sig til at være ét sted med de mennesker man var sammen med – for der var altid mulighed for mere morskab og mere nydelse et andet sted. Ifølge Mads Vestergaard en ganske præcis diagnose på æstetikerens rastløshed i Kierkegaards værk, *Enten – Eller*:

– Kierkegaard rejser spørgsmålet, om man vil være en forfører, eller om man er villig til at forpligte sig. Hele dating- og singlelivskulturen er et godt billede på det. I internetdating er det hele tiden overflader, der skal forholde sig til overflader. Den måde, man møder hinanden på dér, er på mange måder en æstetisering af kærlighedslivet, fordi det handler om, hvilke muligheder der er for både sansenydelse og morskab. Her kan man på kierkegaardsk etikermanér klage over, at folk ikke er i stand til at forpligte sig til hinanden.

Dét er nu ikke Mads Vestergaards ærinde. Han ser blot tendensen og mener, at den kan analyseres ud fra nogle elementer hos Kierkegaard i forhold til den æstetiske måde at

«Der, hvor Kierkegaard kan blive vedkommende for eleverne, er ofte i forhold til de valg, de står i på det tidspunkt af deres liv, valg af uddannelse eller, hvad de skal efter højskolen? Der peger Kierkegaard på valget som kategori. Det udfordrende er ofte ikke bare at vælge mellem det ene eller det andet. Det er måden, vi vælger på, der er vigtig»

JONAS MØLLER, LÆRER PÅ SILKEBORG HØJSKOLE

leve sit liv på. Men hos æstetikerne, for hvem alle muligheder for nydelse ligger som uåbnede gaver i glitterpapir, findes samtidig risikoen for fortvivlelsen. Eller angsten, som Ole Hjorth også er inde på. Fortvivlelsen hænger sammen med, at æstetikerne oplever, at der ikke er nogen form for kontinuitet eller rød tråd i livet, siger Vestergaard:

– Det bliver et fragmenteret liv, fordi man hele tiden skifter identitet efter omgivelserne og mulighederne. Kierkegaard påpeger, at den manglende evne til at træde i karakter som sig selv fører til fortvivlelse. Det er det, man i psykologien i dag kalder for depression; følelsen af tomhed og meningsløshed. Her er det interessant at se på en mere eksistentiel filosofisk analyse af fortvivlelse som et menneskeligt grundvilkår i stedet for at se på det som en sygdom. Der mener jeg, at Kierkegaard kan have et gyldigt perspektiv på et fænomen, som psykologien og psykiatrien har sat sig på.

DET PERFEKTE VALG

Jonas Møller, lærer på Silkeborg Højskole, som i år har afholdt temaugle om Kierkegaard, mener, at det i højskolesammenhænge er afgørende at gøre Kierkegaard vedkommende for eleverne. At de oplever, at han faktisk har noget at sige til dem i deres liv og i den tid, de befinder sig i, siger Jonas Møller:

– Der, hvor Kierkegaard kan blive vedkommende for eleverne, er ofte i forhold til de valg, de står i på det tidspunkt af deres liv, valg af uddannelse eller, hvad de skal efter højskolen. Der peger Kierkegaard på valget som kategori. Det udfordrende er ofte ikke bare at vælge mellem det ene eller det andet. Det er måden, vi vælger på, der er vigtig.

Jonas Møller forklarer, at eleverne skal leve op til en række krav fra samfundets side: De skal tage en uddannelse, vælge rigtigt i første hug og gennemføre med højt snit i hurtigt tempo. Og oven i det, er der de krav, eleverne har til sig selv. Ifølge Møller er det krav om, at de selv skal levere løsningen på deres liv:

– På den ene side har de selv ansvaret for at skrive deres selvbiografi og vælge rigtigt. På den anden side har de en enorm frihed til at vælge hvad som helst. De skal foretage det, de sommetider selv kalder *det perfekte valg*. Det kan man mærke

som en stigende tendens. At det valg fylder mere og mere.

Kierkegaard kan kaste mere lys over det at vælge, fordi han netop siger, at ethvert valg er styret af en masse tilfældigheder og faktorer, som individet ikke har kontrol over. I uddannelsessammenhænge handler det om adgangsbegrænsning, karaktergennemsnit, forældrenes ønsker og status af uddannelse, siger Jonas Møller:

– Samtidig ved eleverne jo ikke, om det valg er det rigtige. Hvordan skal man vide det, før man har kastet sig ud i det? De føler, de skal vælge rigtigt første gang, for det er en fiasko at vælge forkert og droppe ud, og vælger man forkert to gange, bliver man straffet. Så må man ikke søge ind på sit gennemsnit. Hele tiden får de at vide, at det skal gå hurtigt og at de skal skynde sig igennem.

Her peger Kierkegaard på, at det perfekte valg er en illusion. Det handler om at gå ind til valget med den rigtige indstilling og samtidig erkende, at man ikke har magten over det, slutter Jonas Møller.

Artikkelen har tidligere stått i Højskolebladet – temanummer om Kierkegaard.

– Mit møde med Søren Kierkegaard på højskolen har især fået mig til at overveje måden, hvorpå jeg træffer valg. Hvor mange af mine store beslutninger – uddannelse, rejse, arbejde, højskole – har egentlig været determineret af familie, venner og samfundet, og hvor mange er opstået på baggrund af reel personlig refleksion? Kierkegaards tanker om vigtigheden af hele tiden at forholde sig til sig selv for at undgå konformitetens spidsborgerlige ligegyldighed har dels udfordret min måde at opfatte valget, men står samtidig i kontrast til en af de ting jeg – især på en højskole – elsker at hengive mig til, nemlig det at blive ét med kollektivet og flyde med strømmen for en stund.

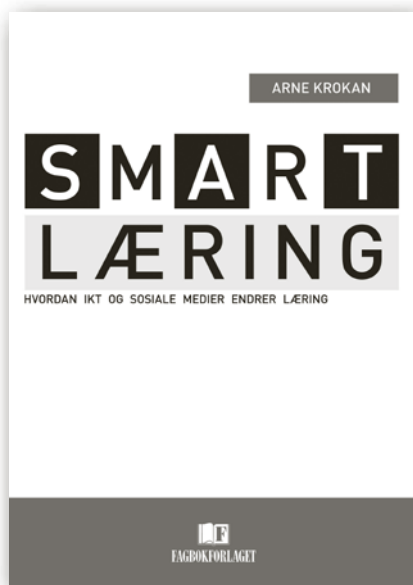
NIKOLAJ VÆGTER DAMHOLT, HØJSKOLEELEV, SILKEBORG HØJSKOLE

SØREN KIERKEGAARD (1813–1855) var en dansk teolog, filosof og psykolog. Kierkegaard regnes ofte som den største danske filosofen og som far til eksistensialismen. Efter Jean-Paul Sartre og den ateistiske eksistensialismen benævnes Kierkegaard ofte som hovedskikkelsen i den kristne eksistensialismen. Det er i år 200 år siden Kierkegaard ble født, og har behørig blitt markert.

SNART SMART LÆRING?

Dersom det fortsatt er noe som heter «julegratiale» i norsk skole og utdanning, kunne det vært smart å gi denne boka – Smart læring. Hvordan IKT og sosiale medier endrer læring – til landets lærere og skoleledere i år. Den burde være fin marsipan for nye tanker, friske ideer og sunn fornyelse av praksis.

AV BJARNE NÆRUM

ARNE KROKAN
SMART LÆRING
 FAGBOKFORLAGET
 244 SIDER
 PRIS KR 309,-

Arne Krokan er professor ved NTNU, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, og argumenterer i sin nye bok for at vi nå står midt i et digitalt paradigmeskifte, om ikke i en revolusjon (husk «Den arabiske våren», med Facebook, Twitter og YouTube som viktige «våpen»). IKT og nye digitale og såkalte sosiale medier bidrar til mange og omfattende samfunnsendringer, og Krokan går i boka inn på ulike konsekvenser denne utviklingen har, og kan få, for skole, utdanning og måten vi lærer på.

Mange har hørt Arne Krokan på konferanser og foredrag han utrettelig holder Norge rundt. Mange er dermed allerede kjent med hans smittende begeistring for de mange nye *pedagogiske mulighetene* i «det digitale nettsamfunnet», som han kaller dette post-industrielle samfunnet vi er på full fart inn i. Like tydelig er Krokans *bekymring* for våre (og stadig industrisamfunnets?) skole- og utdanningsinstitusjoner, og deres evne til å gjøre nytte av de nye mulighetene. Mest skremt er han over tendensen til å ville forby det nye (fra Krokans blogg: Norske skoler = Egyptiske myndigheter?). Oppfordringen til skoler og lærere er: *Forny, ikke forby!*

IKT-KOMPETENTE KAOSPILOTER

Allerede i forordet spør Krokan: «Hvorfor tas ikke disse mulighetene i bruk i skolen? Og hvorfor opplever lærere dem som forstyrrende for undervisningen?» Det er særlig skepsisen mot

sosiale medier som er utgangspunkt for spørsmålene, og ifølge Krokan for hele boka. Men spørsmålene gjelder dessverre fortsatt også bruk av IKT i skolen mer generelt.

Ett svar fikk vi nylig under Krokans foredrag på årets NFF-konferanse, da prosjektoren plutselig slutta å virke. Selv et Hi-Tec Expo-hotell på Fornebu hadde trøbbel med teknikken. Det viser at lærere fortsatt *har* grunn til å føle seg noe utrygge. Krokan løste imidlertid situasjonen fint, og viste at det i tillegg til mer IKT-kompetanse, som boka hans både etterlyser og gir rause bidrag til, også er viktig å kunne improvisere trygt i vanskelige situasjoner. I en kompleks og foranderlig verden bør lærere – som veiledere for smart læring – helst være IKT-kompetente kaospiloter.

Boka gir mange aktuelle eksempler på hvordan IKT og sosiale medier kan tas i bruk for å fremme (smart) læring. Og ikke minst hvorfor det (snart) bør gjøres. Krokan har både oversikt, rike detaljkunnskaper, et tverrfaglig solid teorigrunnlag og praktisk erfaring med det han skriver om. Det er merkbart at han sjøl i stor grad har prøvd ut mulighetene i sin egen undervisning.

Her vil jeg bare særlig nevne fenomenet «Massive Open Online Courses» (MOOC, tema i *Synkron* 3/12), som raskt har blitt en farsott ved universiteter i USA. MOOC er blitt en samlebetegnelse for åpne, nettbaserte kurs, tilrettelagt for å gi undervisning til svært mange. Typisk nok er Krokan nå i gang med å starte sitt eget MOOC-kurs, og blir antakelig først i Norge med dette. Han skriver på

Facebook-siden *Smart læring* (4.12.2012): «MOOC blir mitt neste prosjekt nå. Teoriene fra SMART LÆRING skal settes ut i praksis for kurs på NTNU. *Programerklæringen* kan leses i Universitetsavisa.no».

Dette blir spennende å følge videre, og Krokan deler villig vekk erfaringene sine (bl.a. via egen blogg, Twitter og Facebook). Men boka «Smart læring» bør også fungere bra som inspirasjon og grunnlag for mange andre som ønsker å videreutvikle norsk skole og utdanning framover.

SAMLÆRING

Boka gir en oversikt over både etablerte og nye læringsteorier, dels sett i lys av en norsk, organisatorisk utdanningskontekst, der Krokan har analysert skolens styrende dokumenter. Han konkluderer blant annet med at en snever forståelse av IKT og mangel på kompetanse og visjoner hindrer utviklingen av morgendagens skole. I dagens praksis blir IKT primært sett på som verktøy for å understøtte eksisterende organisering og arbeidsprosesser, ikke som endringsmedium og kilde til fornyelse. Med en annen forståelse av f.eks. web2.0 og sosiale medier, som infrastruktur for sosial samhandling heller enn som verktøy, har skolen bl.a. muligheter for å utvikle nye og mer effektive læringsprosesser tilpasset hver enkelt elev.

Mer generelt analyserer boka læring i et historisk, teknologisk, pedagogisk, organisatorisk og biologisk perspektiv. Krokan løfter fram nyere pedagogiske konsepter som «konnektivisme» og «peeragogy», eller samlæring, som viser veier til andre måter å organisere læreprosesser på, bl.a. med bruk av sosiale medier, og som utfordrer måten skolen er organisert på i dag.

I floraen av bøker om IKT lar jeg meg imponere av Krokans bok, som fortjener å bli lest av mange. Mest imponert er jeg av at forfatteren på drøyt 200 sider (papirversjonen) har fått plass til en slik rikdom av innsikt

«Mest imponert er jeg av at forfatteren på drøyt 200 side har fått plass til en slik rikdom av innsikt i skjæringsfeltet mellom samfunn, teknologi og pedagogikk»

i skjæringsfeltet mellom samfunn, teknologi og pedagogikk. Krokan har et fruktbart multiperspektiv, som formidles på en både akademisk grundig og samtidig leservennlig måte (selv om boka er uten bilder og kunne hatt en enda klarere struktur). Jeg liker ellers at Krokan er balansert, problematiserer egne fascinasjoner og også trekker fram motstridende forskning og mulige negative bivirkninger av medisinen han skriver ut.

Det er dessuten forfriskende dristig, og noe overraskende, at Krokan også anlegger et biologisk perspektiv i denne boka. Med overskrifter som

«digitale hjerner» og «sosiale medier forandrer hjernen» går han via nyere hjerneforskning inn i aktuelle og dels kontroversielle temaer som evnen til hektisk «multitasking» versus evnen til konsentrasjon, og betydninger slikt kan ha for læring og nye læringsformer.

MULTITASKEREN KROKAN

Problemet med ei slik bok, skriver multitaskeren Krokan, er at temaene som tas opp hadde fortjent en mer dyptgående analyse. «Jeg har derfor måttet velge å kutte dybden i mange av temaene for å få anledning til å vise hvordan teknologi, organisasjon, kultur/samfunn, teorier om læring og kunnskapsutvikling mer allment utvikles i gjensidige avhengigheter. Jeg har valgt å legge vekt på de elementene som har vært minst synlige i den offentlige debatten, og forsøkt å vise hvordan det er mulig å endre læreprosesser.»

Resultatet er blitt et viktig og friskt bidrag til endring av norsk skole og utdanning, ved en formidlingsglad professor som tør å være dristig og frittalende inntil det kjetteske. Vi trenger slike aktører, og bøker som dette. Undertegnede firebarnsfar, som dessverre ser liten forskjell på barnas skole i dag og skolen jeg sjøl gikk i, håper optimistisk at vi snart kan si: *Smart læring, det er Skolen det!* Ellers risikerer skolen selv å bli en skoletaper.

Hentet fra magasinet *Synkron* 1/2013

«Resultatet er blitt et viktig og friskt bidrag til endring av norsk skole og utdanning, ved en formidlingsglad professor som tør å være dristig og frittalende inntil det kjetteske»

MOMENTUM 7 – SAMTIDSKUNSTBIENALE MOSS

DARE 2 LOVE YOURSELF (KURATERT AV ERLEND HAMMER, NORGE)

SIX IMPOSSIBLE THINGS BEFORE BREAKFAST (KURATERT AV POWER EKROTH, SVERIGE/NORGE)

22. JUNI – 29. SEPTEMBER 2013, MOMENTUM KUNSTHALL, MOSS

MOMENTUM 7 – MOSS

Kuratorene Power Ekroth og Erlend Hammer har valgt å dele biennalen mellom seg og lage hver sin utstilling med egne titler, avdelte utstillingsrom og kunstnerlister. Til sammen 28 internasjonale kunstnere stiller ut. Biennalens hovedarena er Momentum kunsthall i Moss.

AV ØYVIND KRABBERØD

POWER EKROTH OM SIX IMPOSSIBLE THINGS BEFORE BREAKFAST

Som en forkjemper for en romantisk tanke om at samtidskunst har en verdi utover den økonomiske, eller som en enkel sosial markør, utfordrer utstillingen *Six Impossible Things Before Breakfast* beskueren til å stoppe opp et sekund for å tenke over hva kunst kan være og bety i samfunnet. Kunstverkene i utstillingen er derfor ikke å betrakte som biter i et konseptuelt puslespill. De fleste kunstverkene er produsert for Momentum av kunstnere som er invitert på grunn av at de omfavner alvorlige spørsmål med et leket sinn krydret med humor. Noen ideer og arbeider i utstillingen kan absolutt virke umulige, andre problematiske, obskure, eller til og med idiotiske. En utstilling eller et kunstverk kan vise et speil inn i en annen verden; vanskapt eller forvirret, der man trekkes inn i noe mystisk eller besnærende, mister seg selv for et øyeblikk og går ut med nytt stoff til ettertanke. Oppfordringen om å forsøke å tenke *Six Impossible Things Before Breakfast* hver dag er sannsynligvis noe av det viktigste vi kan finne på, noe som kan danne grunnlag for motstand, nyskaping og kanskje til og med; forandring.

ERLEND HAMMER OM DARE 2 LOVE YOURSELF

Dare 2 Love Yourself er en gruppeutstilling hvor kunstnerne ble invitert med det utgangspunkt at jeg trodde arbeidene deres ville gå godt sammen. Enkelte av arbeidene er tidligere produksjoner som stilles ut i Norge for første gang, eller i en ny sammenheng hvor de får spille opp mot andre verk. Andre arbeider er produsert spesielt for denne utstillingen. Felles for dem alle er at fokus underveis har vært basert på dialogen mellom kunstnere og kurator. Målet har vært å skape en utstilling som oppleves mest mulig helhetlig selv om det ikke finnes noen rød tråd.

Både Ekroth og Hammer har jobbet primært på en måte som baserer seg på nært samarbeid med kunstnerne, og begge har en forkjærlighet for å kuratere utstillinger basert på de utvalgte kunstnerne heller enn på å lage definerte føringer som kunstnerne deretter må tilpasse seg. Utstillingen er blitt til underveis, i dialog mellom kuratorene og deres respektive kunstnergrupper.

Selv om begge arbeider med kunstnerne sine på en lignende og prosessorientert måte, så finnes det betydelige forskjeller mellom de to kuratorene. Dette gjelder både i forhold til hvordan de ser sin rolle som kuratorer samt det som kan kalles en generelt ulik ideologisk tilnærming til kunstfeltet.

Samtidskunst kan være krevende og mange vil føle seg en smule fremmedgjort i møte med uttrykkene i form av video, installasjoner, tekst etc. Det er flott å se en internasjonal mønstring i lille Moss. For de som tar seg tid, og har et åpent sinn, er det helt klart mulig å hente noe i denne utstillingen, men det undrer meg at så lite gjøres for å formidle den. En del verk krever faktisk en introduksjon for å gi noe til betrakteren. Er det noe mål å holde «meningen» skjult i verk hvor kunstneren åpenbart har noe litterært på hjertet? Det å tenke formidling tror jeg blir stadig viktigere om ikke den moderne kunstscenen bare skal være en tumleplass for de innvidde. Men for all del – ta turen til Momentum og Moss de siste dagene utstillingen varer!

KUNSTNERE:

Six Impossible Things Before Breakfast

(kuratert av Power Ekroth)

Sergei Bugaev Afrika (Russland), Loulou Cherinet (Sverige/Etiopia), Jan Christensen (Norge), Cevdet Ereğ (Tyrkia), Bjørn-Kowalski Hansen (Norge), Goran Hassanpour (Sverige/Kurdistan), Laura Horelli (Finland), Stine Marie Jacobsen (Danmark), Hassan Khan (Egypt), Gabriel Lester (Nederland), Lisi Raskin (USA), Johan Zetterquist (Sverige), Clemens von Wedemeyer (Tyskland)

Dare 2 Love Yourself

(kuratert av Erlend Hammer)

Matthew Antezzo (USA), Per Christian Brown (Norge), Paolo Chiasera (Italia), Ane Graff (Norge), Mai Hofstad Gunnes (Norge), Knut Henrik Henriksen (Norge), Ane Mette Hol (Norge), Victor Lind (Norge), Jared Madere (USA), Bjarne Melgaard (Norge), Sex Tags (Norge), Eve K. Tremblay (Canada), Lars Monrad Vaage (Norge), Charlotte Wankel (Norge), Sverre Wyller (Norge).

22 JUNE - 29 SEPT 2013 MOSS NORWAY

MOMENTUM7

MOMENTUM NORDISK BIENNALE FOR SAMTIDSKUNST

Siden oppstarten i 1998 har MOMENTUM ønsket å presentere de mest engasjerende kunstverkene og de mest interessante kunstnerskapene i norsk og nordisk sammenheng. Biennalen er etablert som den kanskje viktigste mønstringen av samtidskunst i Norden, og blir arrangert for 7. gang i 2013, fra 22. juni–29. september.

MOMENTUMS faste utstillingsarenaer er Galleri F 15 og Momentum kunsthall. Andre visningsarenaer kan knyttes til biennalen. I 2013 vises kunst i Heilmannparken, en palehove fra 1809–1812 og et uterom ved inngangen til Møllebyen i Moss, i tillegg til Momentum kunsthall.

SELJESTAD MED DIKT

Det sat langt inne, men då Lars Ove Seljestad først skulle gi ut ei diktsamling, måtte ho sjølvsagt handla om Odda Smelteverk.

Eg skreiv mine første dikt som ei pliktig oppgåve på gymnaset, og merka at dette kunne eg. Men eg sa det ikkje til nokon. I generasjonar hadde familien vore arbeidsfolk og så skulle eg vera poet? Det var umandig. Ein snakkar ikkje slik i dag, men i Odda den gongen var det homo å skriva dikt. Så eg tagde stilt.

... Diktsamlinga «Storspring» er eit einaste langt dikt om livet på Odda Smelteverk, om skiftarbeidet, industrieventyret. Om avviklinga ...

I di «frie» tid skal du kvila deg etter arbeidet, eta, sova, bu deg på neste skift. På mi arbeidstid. Den eg betaler deg for. Den som er mi. Den eg har kjøpt. Eg betaler deg for å vera frisk og opplagt i arbeidstida.

– Kva offer har fabrikkens kravd?

– Fabrikkens tar hørsla di, lungene dine, helsa di. Den forkortar livet ditt. I byte får du mogelegheita til å forsørgja deg. Det er ein brutal byttemarknad, seier Seljestad.

... Trongen til å skriva dikt var sterk hos den unge Lars Ove, som var fødd til å vera femte generasjon smelteverks-arbeidar.

– Eg drog på folkehøgskule, og der møtte eg eit miljø. Der gav det kred å vera skrivande vestlending. Men ingen heime visste noko. Eg var ein undercover-poet.

På folkehøgskulen blei han introdusert for dikta til Olav H. Hauge, som ingen i Odda hadde fortalt han om. Seljestad fann sin litterære gud...

BERGENS TIDENDE

AFRIKANSK HUMANISME

Mandela viser oss at afrikansk humanisme har et etisk innhold med global betydning. Han ga aldri slipp på tanken om at frigjøringskampen skulle bety slutten på et undertrykkende og menneskefientlig regime. Hans forsoningspolitikk var ikke en invitasjon til kompromisser. Den var heller ikke en avkortning av kravet om frihet og like rettigheter for all. Men, han viste sin storhet i viljen til å gi motstanderen, ja fienden, et rom og rolle i en felles fremtid. Han utstrålte en slik verdighet at den som kom i hans nærhet også kunne kjenne sin egen verdighet.

TROND BAKKEVIG I AFTENPOSTEN

TYSKLAND

– Det er ikke lenger bare snakk om et klassisk undersjøkt. Også middelklassen sliter nå, mener Wagner.

Her i den kirkelige innretningen kan han spise i fred og ro – uten å tenke på hvordan han skal betale for seg. Og han er ikke alene om å benytte seg av tilbudet. Berlin er nemlig ikke bare Tysklands politiske sentrum, men også hovedstaden for dårlig betalte jobber og armod: Hvert tredje barn vokser opp i en familie som er avhengig av hjelp fra sosialkontoret.

Data fra Socio-economic panel (SOEP) viser at det på mange måter har gått gal vei i forbundsrepublikken: I 2010 var 12,5 millioner tyskere, det vil si en av seks, rammet av fattigdom. Det er én million flere enn i 2008.

VG

LOFF

Før hadde vi mange typer loff. Smørloff, formloff, frøloff, og ikke minst spiralloff. Selv er jeg veldig glad i spiralloff. Spesielt til reker, et rekesmørbrød på spiralloff smaker mye bedre enn på vanlig loff. Men hvem hører på meg? Kundene etterspør ikke lenger spiralloff. Nå har vi bare en type igjen. Vanlig loff, rett og slett.

Fru Andersen har helt siden 1974 stått bak disken i mitt lokale bakeri, og hun har merket at folks smak er lunefull.

Det rare er at det skjedde veldig raskt. Det tok bare et par år. Så var det over.

Fru Andersen hadde en forestilling om at spiralloffens død intraff omtrent samtidig med at røykeloven ble innført.

– Alt skal være så forbannet sunt nå om dagen, sier hun med dårlig skjult bitterhet.

Fru Andersen har et poeng. Det er ikke slik at kundene forlot spiralloff, frøloff, smørloff og formloff alene. Kundene sluttet også å røyke og de begynte å tenke spelt, rug, omega 3, trim, helsetudio og desslike.

– For jeg må si, vi har aldri solgt så mange grove brødtyper som nå. Spesielt denne her're med spelt går så det griner. De unge, ikke minst yngre kvinnfolk. De er gale etter den. Dem får du ikke til å spise loff! Sier fru Andersen og gapskratter...

...Tidens resept er å edles og eldes gjennom å påføres seg selv forsakelser. Spiralloff har ingen sjans i dette universet, og da begynner også etablerte størrelser å bevege seg.

ERLING DOKK HOLM I MAGASINET DAGBLADET

GI BLAFFEN

Vår tids idealer er effektivitet og suksess på alle fronter. Det gjelder å holde tempoet høyt. Det gjelder å levere. Du skal være effektiv i jobben – og i fritida. Du skal være effektiv i samværet med barna dine og vennene – og på ferie. Resultatforbedring, er alltid mulig. Bare du er ambisiøs og aktiv, vil du lykkes morgen, middag og kveld, ikke sant?

Det holder ikke å være karriere-kvinne i våre dager, du skal som kjent også være supermamma, superelskerinne og blogge på en artig og personlig måte. Du skal bevege deg utenfor din komfortsone, det er veldig i tiden, men så må du heller ikke glemme å være sosial og invitere familie og venner på utsøkt middag eller

hjembakst, for selvsagt er du knakende god på gjærbakst, bare du husker å sette deigen før joggeturen, før du stiller på jobben for alle andre, alltid like fresh og opplagt...

... en vellykket hverdag og en vellykket ferie, krever høyt tempo. Hit og dit. Hytta ved sjøen og på fjellet. Spennende reiser til Thailand og USA. Opp på fjelltopper. Kritikerroste romaner og spenstige sykkelturner. Romantisk storbyferie og familiekos. Kortreist og langreist. Sosialt og aktivt. Full fart og full score. Effektivitet. Heldigvis kan heseblesende fritid dokumenteres og vises på sosiale medier.

TRUDE RINGHEIM I MAGASINET
DAGBLADET

Hold deg orientert og delta i debatten på
www.frilyntfolkehøgskole.no.

Kan lastes ned på din smartphone med en scanner, for eksempel appen RedLaser.

HAR DU ANSVARET FOR
STUDIE-/GRUPPEREISEN I ÅR?
**KONTAKT OSS OG GJØR
REISEN EN KLASSE BEDRE!**

WWW.KILROYGROUPS.NO

Spar tid - spar penger - styrk det faglige

Studie- &
faglige besøk

Voksen-
grupper

Trygghet &
sikkerhet

Erfarne
reiseeksperter

Vi har allerede nå sikret oss flyseter til mange av de populære reisemålene, og vi sitter klare til å hjelpe dere med planleggingen av neste gruppereise. Plassene selges etter første-mann-til-mølla-prinsippet. Jo før dere kontakter oss, jo større sannsynlighet er det for at vi kan tilby dere de billigste prisene. **Våren 2014:**

Amsterdam fra kr. 2 365,-	Roma fra kr. 2 350,-
Barcelona .. fra kr. 3 180,-	Praha fra kr. 1 680,-
Brussel fra kr. 2 920,-	London fra kr. 2 120,-
Paris fra kr. 2 335,-	Reykjavik . fra kr. 2 465,-
Berlin fra kr. 1 865,-	Krakow fra kr. 2 340,-

Prisene inkl. fly fra Oslo, 5 netter på ungdomshotell/herberge. Prisene er gyldige for grupper på min. 10 personer som reiser samlet tur retur. Prisene varierer ut fra reisedato og vi har tatt utgangspunkt i billigste periode. Vi tar forbehold om eventuelle plassproblemer som kan oppstå ved reservasjon, pris- og avgiftsendringer samt valutasvingninger.

Kontakt for mer:

• 23 10 23 40
• groups@kilroy.no

KILROY

group travel

DAGENS NAVN

Benny Virik, 60-årsjubilar, musiker og folkehøgskolelærer

Folkehøgskole til alle!

60-ÅRSJUBILANT Benny Virik, 60-årsjubilar, musiker og folkehøgskolelærer. Han er medlem av FFK.

Han har vært utøvende leder av folkehøgskolen i Sandefjord i mange år. Han har også vært leder av kommunens kulturskole og har vært medlem av kommunestyret i Sandefjord i mange år.

ENG Virik er en av de mange som har vært med på å etablere folkehøgskolen i Sandefjord. Han har vært med på å etablere skolen i 1970-årene, og har vært med på å etablere skolen i 1980-årene, og har vært med på å etablere skolen i 1990-årene, og har vært med på å etablere skolen i 2000-årene, og har vært med på å etablere skolen i 2010-årene, og har vært med på å etablere skolen i 2020-årene.

Benny Virik. 60-årsjubilar, musiker og folkehøgskolelærer

... Læreren på teater- og musikallinjen på Skiringssal folkehøgskole gjør dette i trygg forvisning om at elevene vender hjem med gode erfaringer og opplevelser i bagasjen

– Hva tenker du ved jubileet? – Vel, livet er faseinndelt. Tiårene raser av gårde forttere enn før. Det er en fin alder, men jeg har valgt å skape litt mer tid og rom rundt meg nå. Det er mye som er gøy å være med på, men jeg sier oftere nei takk nå. Når en dør lukkes, åpner ofte en ny, sier hun. – Jeg synes alle skulle hatt et år på folkehøgskole. Det kunne være en del av dannelsen som menneske, sier hun.

Hun liker å følge med elevene også etter at de slutter. Særlig hvis de fortsetter den samme veien.

– Vi får et veldig nært forhold til elevene her. Arbeidet blir veldig tett mens skoleåret står på. Vi setter opp teater for voksne og barn som elevene velger selv. – Jeg har jo et godt sammenligningsgrunnlag etter å ha jobbet med samme aldersgruppe i over 30 år. Jeg synes at ungdommen er flottene enn før. De er mer empatiske, tryggere og har ofte et nært forhold til foreldrene sine. Vi prøver å skape et miljø for toleranse, og de blir mer tolerante selv, synes hun. Hun legger til at folkehøgskolens oppgave ikke er å styre elevene, men å tenne en gnist. – Dette tilhører første del av sommeren før jeg drar til fjells og blir busktroll, som jeg kaller det ...

KLIPPET FRA SANDEFJORDS BLAD

TRUER MED KUTT

Seks millioner kroner må fylkespolitikkerne spare inn. Det er ennå null enighet om hvor spareøkna skal hogge.

Pasvik folkehøgskole, kantinemat og kulturarrangement er blant de ikke-lovpålagte oppgaver politikkerne i Fylkesutvalget i Finnmark skal se særlig på fram til Fylkestinget i oktober.

– Alle områder har potensial for innsparing. Vi ønsker ikke å endre skolestrukturen, men kan gå hardt til verks på noen poster, varsler fylkesordfører Runar Sjøstad (Ap).

Høyre har tydeligere planer for regulering av pengebruken. Pasvik folkehøgskole er det mulig å spare 3,8 millioner kroner på, om FFK stopper sin støtte.

– For å verne om våre egne må vi tenke på oppgavene som ikke er lovpålagt. Vi kan fjerne to heltids-politikere og minske størrelsen på utvalgene, sier Høyres Raymond Robertsen.

FINNMARK

ROLLAGHALLEN DYRERE ENN BEREGET

Mye tyder på at Rollagshallen vil koste mer enn antatt, men den blir fortsatt mye billigere enn idrettshaller flest.

Med et kostnadsanslag på 15,5 millioner kroner, er Rollagshallen som bygges på Idrettsskolen omtalt som Norges kanskje billigste idrettshall. Noe av grunnen til den lave prisen er at de skal bruke eksisterende garderober og dusjer i nabobygget, og enkelte andre løsninger.

Nå viser det seg imidlertid at hallen blir noe dyrere enn anslått.

– Jeg kan ikke komme med noen tall ennå, vi driver og ser på dette. men det vil fortsatt bli en billig idrettshall, sier Sølvi Pettersen og nøyer seg med akkurat den kommentaren knyttet til kostnadene.

LAAGENDALSPOSTEN.NO

PLANLEGG FOLKEHØGSKULE PÅ GJENDESHEIM

Ny søknad om folkehøgskule er sendt. Gjendsheim turisthytte er tenkt som base for Jotunheimen folkehøgskule. Nye generasjoner frivilljuge skal bidra til auka aktivitet i fjell og utmark.

Dette er visjonen til Jotunheimen-folkehøgskule.

Målet med folkehøgskulen er at frivillige skal få kompetanse til å ta vare på, glede seg over og takle utfordringene i naturen.

Jotunheimen folkehøgskule vil bygge undervisinga rundt to hovedlinjer; redning og sikkerheit, friluftsliv og turglede.

Samarbeidspartar for folkehøgskulen er Den Norske Turistforening, fjellstyra i regionen, Friluftslivets fellesorganisasjon, Jotunheimen fjellsportsklubb, Norsk fjellmuseum, Klimapark 2469.

– Frivilligheit går ikkje i arv, den må må lærast, sa Kjærsti Gangsø da ho orienterte kommunestyret tysdag kveld saman med Dag Inge Bakke og turistvert Marius Haugaløkken på Gjendsheim.

KLIPPET FRA FJUEN

OPPRETTER NY FOLKEHØGSKOLE-STIFTELSE

Nesset: Før sommerferien besluttet Nesset-politikerne å gå videre med stiftelsen «Eresfjord Folkehøgskole, freds og Menneskerettsskolen».

Fra 1. august og ut året får Vekst-kommuneprogrammet ansvaret innenfor sine rammer. Deretter går kommunen inn med minimum 35 prosent av grunnkapitalen, tilsvarende 35.000 kr. For å sikre framdriften fra nyttår og fram mot ny søknadsfrist for opprettelse av skolen 1. april 2014, går kommunen inn med 50.000 kr fra Kraftfondet til prosjektledelse. Ytterligere 50.000 kroner søker prosjektet å få dekket av Utviklingsfondet.

KLIPPET FRA ROMSDAL BUDSTIKKE

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

Nå har endelig Stiftelsen Solbakken folkehøgskole fått kjøpe «sin egen» skole. Den 1. juli kjøpte de anlegget for 1,5 millioner kroner av Sør-Odal kommune.

Rektor Rune Sødal forteller at de begynte oppussing av bygningen straks etter at kontrakten ble underskrevet. Hovedbygningen er nå nymalt i oker og «Elisabethstua» får nytt tak og nye vinduer. Det skal skiftes vinduer og renoveres for flere millioner kroner på anlegget.

I 2007 solgte Det Norske Totalavholdsselskap lokalene til kommunen, og Solbakken har leid fram til nå.

ØK

OPPRETTER FOLKEHØGSKOLE PÅ ISLAND

Forberedelse for opprettelsen av en ny folkehøgskole, Lungaskolen i Seydisfjord på Øst Island, er i gang. Planen er at de første elever starter sine studier i begynnelsen av neste år.

Undervisningen bygger på den tradisjonelle Grundtvigiske ideologi. I tillegg henter skolen inspirasjon fra LungA festivalen og Kaospilotutdanningen i Århus, Danmark. Opprettelse har stor oppbakking fra lokalsamfunnet.

– Vi starter med 35 elever og samarbeider med lokale pensjonater som kommer til med å fungere som internat. På den måten kan vi utnytte de ressurser som allerede er til stede og styrke eksisterende bedrifter, sier Björt Sigfinnsdóttir, en av Lungaskolens arrangører. Skolen samarbeider også med Islands akademi for kunst, lokale myndigheter, Kaospilot skolen i Århus, Skaftfell senter for visuell kunst og Seydisfjord tekniske museum.

NYHETS BREV NVL

Folkehøgskolen blir minst like bra som før brannen

BRANN PÅ LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

Først skal taket rives og brannskadde vegger skal fjernes. Gradvis blir Lofoten Folkehøgskole gjenoppbygd. Det vil si; bare i det området av skolen som ble rammet av brann 27.mai. Auditoriet og kontorlokaler fikk den verste medfarten. Men ikke verre enn at rektor Brynjar Tollefsen og hans folk tar utfordringene på strak arm.

– I de 10 månedene som går med til riving og bygging, skal vi innordne oss slik at vi makter å ta i mot nye elever 26.august, vi skal fortsette å være sommerhotell og vi skal være en kulturrikke i Kabelvåg og Lofoten forøvrig, sier rektoren til Lofotposten.

KLIPP OG FAKSIMILE FRA LOFOTPOSTEN

KALENDER 2013

16.09.–18.09.
23.09.
24.09.–26.09.
24.09.–25.09.
30.09.–02.10.
07.10.–08.10.
07.10.–08.10.
14.10.–16.10.
21.10.–23.10.
29.10.

30.10.
05.11.
06.11.
07.11.
18.11.–20.11.
02.01.14–03.01
13.01.14–16.01.14

Informasjonsseminaret 2013, Oslo
Kurs for nye tillitsvalgte, Sanner Hotell, Gran
Tillitsvalgtkonferansen 2013, Sanner Hotell, Gran
Internasjonalt seminar 2013
Distriktsmøte i D6, Hallingdal fhs
Distriktsmøte i D4 (Hordalandsmøtet), Bømlo fhs
Distriktsmøte i D7, Holtekilen fhs
Distriktsmøte i D2 (Trøndermøtet), Peder Morset fhs
Økonomikonferansen 2013, Sanner Hotell, Gran
MetodeJam, kurs i metodikk og pedagogikk i folkehøgskolen, Folkehøgskolekontoret, Oslo
Hvordan tilrettelegge for elever med AD/HD, Folkehøgskolekontoret, Oslo
Årsmøte i IF, Oslo
FOLKEHØGSKOLEKONFERANSEN 2013, Lærernes Hus, Oslo
Rektorforum/ledelsesforum 2013
Kurs for friluftslivslærere – undervisning i og med fag, Hallingdal fhs
Distriktsmøte i D5 (Rogalandsmøtet), Karmøy fhs
Rektormøtet 2014, Bergen

Kalenderen finner du på www.folkehogskolene.net

EN KLASSIKER OM HUMANITET

Arne Garborg skrev i 1881 en artikkel til Fedraheimen om «humanitet». Det lille essayet er et radikalt forsvar for toleranse, ytringsfrihet og dannelses.

AV TORE HALTLI

Mange av utfordringene han skriver om møter vi like sterkt i dag som i 1881. Det er mange saker i offentligheten hvor det medmenneskelige perspektivet ser ut til å mangle.

Arne Garborg er to the point. Her er det rene ord for pengene. Derfor er det på tide at vi tar en gjenlesning av Garborgs klassiker «Kva er humanitet?».

ARNE GARBORG: KVA ER «HUMANITET?»

Når eg har vørðnad og medhug for det som er godt og ærleg, det vere lite eller stort; når eg har sans og syn for det som er fagert, sant og naturleg; når eg forstår og dømmar rettferdig om alt det som menn kan gjera, tenkje eller lide, det vere no godt eller vondt, – det er humanitet.

Når ein mann er i naud, og eg hjelper han, og hjelper han på ein slik måte at han kan taka imot hjelpa utan å kjenne seg skjemd eller bøygd; når ein mann har andre meiningar enn eg og eg forstår hans standpunkt, og forstår at han kan eller må ha det standpunktet, men eg

vørder mannen like fullt, og er imot han som imot alle andre, – det er humanitet.

Når eg har tilføre til å gjera eit låkt eller vondt verk som eg kunna ha stor vinning av, og som eg visste at eg kunne gjera utan at nokon i verda fekk vita det, men eg likevel ikkje kan gjera det, for di eg kjenner med meg sjølv at det ikkje er ærleg; når eg ser ein mann som fer stygt eller gali åt, eller er ein skarv eller ein brotsmann, og eg likevel dømmar han mildt, for di eg forstår korleis han kan koma til å fara slik, – det er humanitet.

Når eg er likså glad i det som hjelpa andre fram i velvære, mannsverd, opplysning, folkeskikk, – likså glad i det som i min eigen bate, og eg altså følger med i det allmenne samfunnslivet og kanskje arbeider med i det, og så vidt som eg kan, – det er humanitet.

Når eg i alle ting held fast på min fulle rett og ærlege rett, men samstundes fullt ut vørder andre sin rett og aldri brukar vald mot verjelaus; når eg til vern for meg sjølv og andre fører krig mot alt som er vødt, stygt eller farleg, så at de vonde maktene ingen skade får gjort, korkje på fe eller folk,

korkje på land eller åndsutvikling, – det er humanitet.

Når eg lever fullt og sant med i det store, allmenne mannslivet og steller meg så som det sømer seg menn å stelle seg, – det i ein sum humaniteten.

For å kunna vera i full meining human, må eg ha daning. Eg må vita det som menn bør vita: eg må kjenne dei store natur- livs- og samfunnslovene; – då fyrst kan eg nå opp til fullt å forstå meg sjølv og andre. Det er humanitetens grunnlag.

Råskapen forstår ikkje så mykje at han kan vera human. Råskapen bryr seg berre om seg sjølv, grev berre til seg sjølv, og trur at han kan vinne mest med det både straks og i lengda, er like sæl om alt samfunnsliv og åndsliv, dømmar og fordømmar alle framande meiningar og alle som ikkje «er som folk flest», hatar dei som lid naud for di dei «er til mein for andre», harmar seg over alle krav på framgang og utvikling for di framgang og utvikling kostar pengar og arbeid.

– Det er ikkje fritt for at vi kjenner litt til råskapen – den kjolekledde som den koftekledde – her i landet og!

MITT FOLKEHØGSKOLEÅR: PROFESSOR I PEDAGOGIKK HALVOR BJØRNSRUD

Halvor Bjørnsrud er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Vestfold, hvor han er fagansvarlig for masterprogrammet i pedagogikk. Han underviser innenfor studieemner med tema tilpasset opplæring, inkludering, innovasjon, aksjonslæring og skolen som lærende organisasjon. AV SINDRE VINJE

Av bøker han har skrevet kan nevnes *Den inkluderende skolen* (1999) og *Tre former for en lærende skole* (2009). Her forteller han om tiden som elev ved Numedal folkehøgskole 1968–69.

Hvorfor begynte du på Numedal folkehøgskole?

Jeg hadde gått gjennom realskolen og var, for å si det rett ut, møkk lei skolen. Det var dårlig, monoton og nesten plagsom undervisning. Lærerne hadde generelt sett svak kompetanse for å tilrettelegge læring med mening. Foreldrene mine kjente godt rektor Knut Hoff ved Numedal folkehøgskole, og det var nok grunnen til at jeg begynte der. Foreldrene mine var veldig positive innstilt til folkehøgskolen.

Jeg tok en toårig linje med relativt tradisjonelle fag; matematikk, norsk, samfunnsfag og naturfag. Den ble kalt «Teoretisk kurs». Dette ble noe helt annet. Lærerne snakket med oss – ikke til oss om hva vi skulle lære. De la vekt på hvem vi var, og de så oss i forhold til et stort handlingsrom for læring med variert lærestoff som ga mening.

Hvilke fag likte du best?

Jeg likte særlig godt norsk, historie og matematikk. Det var ikke noe fast oppsatt pensum, men du verden som vi lærte. Vi fikk lærestoff som hørte med til kulturarven, og som ga oss en referanseramme for videre læring og utvikling.

Hva busker du best fra året på Numedal?

Det var en aura i veggen av at her skulle det jobbes – her skulle det tas tak. Det var aldri disiplinproblemer på skolen. Det var et «kjempår» på alle måter, både sosialt og faglig. Det skjedde noe hele tiden. Det var ikke mange dødpunkter. Jeg tror aldri jeg kjedet meg et sekund. Når det ikke var skole, skjedde det alltid noe i peisestua eller på elevkveldene med alt fra skuespill til tidens popmusikk.

Hva kan «den ordinære skolen» lære av folkehøgskolen?

For det første var det fokus på læreprosessen. Lærerne la både vekt på fag, prosess og sosial tilhørighet i gruppen. Det var heller aldri snakk om å nå faglige mål – **det var lærestoffet og prosessen som var viktig**. Lærestoffet var med andre ord viktigere enn målene.

Det var først på Numedal folkehøgskole at jeg lærte god matematikk. Jeg forstod den på en helt annen måte enn tidligere. Jeg hadde en fantastisk lærer; Halvor Lesteberg. Elevene har et helt

annet rom for læring på folkehøgskolen. Det var læring i prosess og med et relevant faglig innhold. Elevenes selvstendighet og interesser ble ivaretatt og det ga muligheter for kreativ tenkning. Universitetet er preget av den samme gjennom den akademiske frihet og muligheter for valg, man stupet inn i det man ønsker å lære mer om.

Noe du har lyst til å si helt avslutningsvis?

Vel, uten folkehøgskolen hadde jeg nok ikke blitt lærer, kommet inn på lærerhøgskolen eller vært her jeg er i dag. Jeg hadde ikke tenkt på lærerskolen før jeg startet på folkehøgskolen.

Det var ingen som «pirka» på deg og fortalte deg hva du skulle gjøre. Man fikk virkelig brukt seg selv i forhold til både egne interesser og kulturarv, spesielt i litteratur og musikk. Jeg skylder folkehøgskolen mye, den kom til å prege de valg jeg tok senere i livet. Realskolen bremsset gleden ved å lære. Folkehøgskolen åpnet opp for mulighetene for læring med mening og videre utvikling.

«Folkehøgskolen åpnet opp for mulighetene for læring med mening og videre utvikling»

GI OSS DE BRENNENDE HJERTER

Med kofferten fylt av kataloger og sjokolade, har IF vært på syv solfylte sommerbesøk hos politiske og idealistiske ungdomsorganisasjoner. Det har gått i skytteltrafikk mellom Gulrud i Vikersund og Hove på Tromøya. Mellom der en avstikker til Folkefesten i Kabelvåg.

AV TONE MINERVA GRENNES

Utgangspunktet for sommerturneen ligger i strategidokumentet til IF for 2013 – 2016. Her slås det fast at skoleslaget over en årrekke har rekruttert dårlig når det gjelder politisk aktiv ungdom. Dette fører til at man har få representanter i regjering og storting som har folkehøgskolebakgrunn.

Men det er kanskje ikke så underlig. Det er lett å tenke seg at politisk aktiv ungdom får solid skolering i verdier vårt skoleslag fremmer – som global solidaritet, demokratiforståelse, dannelse og dialog – gjennom sitt politiske arbeid. Mange vil heller ikke flytte vekk fra et politisk miljø som betyr mye for dem. De kjenner kanskje ikke behov for folkehøgskolen?

Likevel har akkurat disse ungdommene noe vi kjenner igjen og liker: Et engasjement for noe større enn dem selv, et ønske om å forstå seg selv som individ i et kompleks samfunn. Og en vilje til å handle på sine visjoner om en bedre verden.

FØRSTE GANG

IKF har lang tradisjon for å rekruttere sine elever ved å være til stede på de mange kristne sommerleirene som gjennomføres i landet. For IF var vektleggingen av politiske ungdomsorganisasjoner tredelt: Å rekruttere direkte, å informere ungdom som gjerne

Tone Minerva formidler det gode budskapet om folkehøgskole.

er opinionsbærere i sine miljøer og å snakke med ledere som har ambisjoner om å bli morgendagens politikere. Det siste er ikke minst viktig for å sikre folkehøgskolen politisk goodwill i framtiden. Ungdomspolitikere er svært opptatt av skole og utdanning, så vi er midt i deres politiske nedslagsfelt.

Siden dette er første gang vi på frilynt side har gjort dette var det spenning knyttet til hvordan vi ville bli mottatt av ungdommene. Ville de mislike at vi var på campene deres? Ignorere oss? Avvise oss? Krangle med oss?

Erfaringene fra denne sommeren er vel snarere det motsatte. Vi ble tatt svært godt imot av ledere og deltagere i alle leire. Noen politiske disputter ble det absolutt, for disse ungdommene er skolert i å debattere. Men i det store og hele ble vi møtt med velvillighet, høflighet og interesse. Vi var i de fleste tilfellene eksklusivt alene om å stå på stand, så ungdommene ble nysgjerrige på hvorfor akkurat vi var der. En stor kurv med Fair Trade sjokolade var en takknemlig døråpner mot gode samtaler.

RØRT

Det er en egenartet stemning på de politiske ungdomscampene. Noe som berører, noe i energien, en egen verden. De som har vært på en vet hva jeg snakker om! Selvsagt var det spesielt mektig å være på AUFs første sommerleir etter Utøya 2011.

«Politisk aktiv ungdom har noe vi kjenner igjen, og liker: Et engasjement for noe større enn dem selv, et ønske om å forstå seg selv som individ i et kompleks samfunn. Og en vilje til å handle på sine visjoner om en bedre verden»

Møtene med ungdommene rører kanskje noe i egen, gjenglemt idealisme? En melankoli over vissheten om at også de skal bli mer avlempet og ja, desillusjonerte. Det er nok derfor det politiske toppskiktet går mann og kvinne av huse for å besøke ungdomsorganisasjonene sine. Ikke bare for å motivere dem, men for selv å bli motivert. Våre besøk kan derfor også bemerkes av de profesjonelle politikerne.

STORT POTENSIALE

Vi kunne ha besøkt langt flere sommerarrangementer enn vi rakk over denne sommeren. Listen er lang over ungdomsorganisasjoner som driver med politisk og idealistisk arbeid. De jobber året rundt og har utallige møter, samlinger og leire. Vi kunne ha deltatt på Arendalsuka, på flere store festivaler og camper. Her er det kun ressursene som stopper oss.

Men en svale gjør ingen sommer, så skal dette arbeidet bære frukt må man fortsette samarbeidet med organisasjonene. Langsiktighet og kontinuitet er viktig. De fleste ungdommer har en aktiv periode på rundt fem år – og de færreste blir profesjonelle politikere. Målet må være at de i de fem årene møter folkehøgskolen på ulike leire og arrangementer, og at de selv drar ut på skolene for å informere om sine organisasjoner, med en positiv kunnskap om skoleslaget vårt.

HVORFOR JOBBER DU I FOLKEHØGSKOLEN?

MORTEN EIKENES (44),
REKTOR VED RINGERIKE
FOLKEHØGSKOLE

– Det er litt tilfeldig at det ble folkehøgskolen. Jeg har jobbet i militæret i over 20 år og var stasjonert i utlandet, og ønsket meg hjem – nær familie og Ringerike. Jeg skulle bli pappa og søkte etter noe nytt. Siden jeg kommer fra en lærerfamilie og samtidig har gode barndomsminner fra Ringerike folkehøgskole, var det ikke vanskelig å søke på stillingen som assisterende rektor når denne ble utlyst i 2008. Jeg stortrives i folkehøgskolen og det ble naturlig å søke på rektorstillingen når den ble ledig da Einar Westheim sluttet som rektor i 2012.

Noen tanker om folkehøgskolen har også Morten:

– Folkehøgskolene har spennende utfordringer i årene som kommer. Vi må våge å se fremover – hvordan ønsker vi at folkehøgskolene skal være i 2020? Det er også mye taus kunnskap som må frem. Hva er folkehøgskolepedagogikk? Vi må få frem både pedagogisk teori og metodikk. Vi må være et tydelig skoleslag og vise hvilket pedagogisk alternativ vi kan være.

SINDRE VINJE

Fouad Acharki fra Oslo øst/Marokko

AVTAR OG FOUAD: — FOLKEHØGSKOLEN GIR DYPERE KULTURFORSTÅELSE

Det er velkjent at folkehøgskolen har liten dekningsgrad når det gjelder ungdom med innvandrerbakgrunn. Vi har også større problemer med å nå Oslo-ungdommen enn målgruppen i distriktene. Til en viss grad hører de to faktorene sammen. Vi har intervjuet to menn med flerkulturell bakgrunn om deres erfaringer med folkehøgskolen.

AV MARIT AASHEIM OG TONE MINERVA GRENNES

Avtar Jasser fra India

AVTAR JASSER

Med seg i bagasjen til Norge hadde Avtar Jasser ambisiøse tanker om framtid og karriere. At han lyktes så godt takker han i dag folkehøgskolen for.

En blid og imøtekommende Avtar Jasser møter oss i de delikate kontorlokalene til CatalystOne på Lysaker. Inderen som flyttet til Norge tidlig på 80-tallet er både ingeniør og gründer, og jobber i dag med rekruttering i sitt eget konsultantselskap. Avtar Jasser er en av ti innvandrere som er kåret til rollemodeller – for innvandrere og andre nordmenn.

– Jeg har mye å takke folkehøgskolen for. Og ikke minst søsteren min som skjønte at det var der jeg skulle begynne livet i Norge, sier han. Avtar kom hit for å studere som 18 åring med en klar plan om å bli ingeniør. Etter ti dager i Lier satte søsteren han på toget til Mosjøen. Hun hadde allerede bodd i landet noen år, og mente det var viktig å lære mer enn språket for å passe inn i det norske samfunnet.

KICKSTART PÅ DET NORSKE

– For meg ble året på folkehøgskole en kickstart inn i norsk språk, kultur og skikker. Ingen andre steder kunne jeg ha fått en bedre innføring i det jeg trengte for å bli trygg på den norske væremåten, sier Avtar, før han lattermildt forteller om sitt første møte med gaffel og kniv, og hvor dårlig de nye klærne han hadde kjøpt til skolestart passet inn. Den skreddersydde dressen var ikke helt skapt for idrettsaktiviteter og høsttemperaturen der nord.

– De andre elevene lærte meg masse, sier han, og viser frem bilder fra året. Kontakten med medelevene har ikke vært så stor etter at han avsluttet året på Vefsn folkehøgskole, men har tatt seg opp de siste årene gjennom Facebook.

– For meg var ikke det rent faglige så viktig, for jeg ville bli ingeniør og jobbe i næringslivet. Men jeg visste at skulle jeg lykkes med dette, trengte jeg sosial kompetanse og godt språk. Folkehøgskoleåret ble derfor svært viktig for meg.

DYPERE KUNDEFORSTÅELSE

Avtar er svært bestemt på at innvandrere har alt å tjene på å velge et folkehøgskoleår. Og som arbeidsgiver ser han på det som et pluss om en jobbsøker har nettopp et slikt skoleår på sin CV.

– Dagens næringsliv består mindre av produksjon og mer av tjenester og relasjoner. Da er det helt nødvendig med en dypere kulturforståelse, slik at man forstår hverandre i møter eller forhandlinger. Dette får du på en folkehøgskole, sier han. Og understreker samtidig hvor mye man får ut av det å bo tett på hverandre, 24 timer i døgnet. Som ny i landet fikk han kjapt grep om det han i dag kaller selvfølgeligheter i norsk kultur, men som ellers kan ta mange år å skjønne seg på.

AVTAR:

«Folkehøgskolen ble en naturlig del av min modningsprosess, noe jeg også har vokst på siden»

– Jeg lærte om samarbeidsformer, demokrati, dugnad, sportsgrener og språk. Det var nok de andre elevene som lærte meg mest. Folkehøgskolen ble en naturlig del av min modningsprosess, noe jeg også har vokst på siden, sier han.

Personlig, men også som arbeidsgiver, skulle han derfor ønske at flere tok seg tid til et slikt skoleår før videre utdanning. For han var norsk språkopplæring nødvendig, men skoleslaget og læringsmetodene har mange andre verdier han skulle ønske flere fikk med seg.

– I min jobb ser jeg ofte at også innvandrerdødsdom som er født her kan ha god bruk for et folkehøgskoleår. De har gjerne språket og det faglige på plass, men lever i en annen kulturell virkelighet. De mangler rett og slett hjelp til å forstå kulturforskjeller, både hjemme og i skolesammenheng. Evnen til å omgås kunder og kolleger med en dypere forståelse for norsk kultur har jeg med meg fra folkehøgskolen.

FOUAD ACHARKI

En melding på Twitter var utgangspunktet vårt for intervjuet med Fouad Acharki: @kbhoro 24. apr @Folkehøgskolene Skulle bare ønske flere flerkulturelle fra Oslo hadde gått på folkehøgskole. Tror man trenger en kampanje eller no? Dere må få de til å forstå at folkehøgskole kan funke som et springbrett til arbeidslivet. Slik det var for meg.

Vi møter en godlynt og avslappet mann utenfor NRK's TV-resepsjon en varm fredag i juni. Fouad er født og oppvokst i Gamle Oslo, og har foreldre fra Marokko med berbiske aner.

Fouad bestemte seg tidlig for at han ville jobbe med medier. Han var ivrig med å komme i gang og ville ut i praktisk jobbing etter fullført *medier og kommunikasjonslinje*. Noen år gikk, og Fouad skjønte at strøjobbingen ikke ville føre han til *Det Hvite Hus* på Marienlyst. Vendepunktet kom når en venn, som ikke engang hadde fullført videregående, fikk seg jobb i NRK. Hvordan hadde han klart det? «Jeg har gått på Danvik folkehøgskole», var svaret.

HARDCORE OSLO-GUTT

Fouad begynte på Danvik i 2006. Da var han 23 år gammel og eldre enn de fleste på skolen. Dessuten var han muslim på en kristen skole. Det var ikke noe problem, selv om han møtte på noen fordommer – både hos seg selv og hos sine medelever.

– Jeg lærte nordmenn å kjenne på folkehøgskolen. Som hardcore Oslo-gutt, attpåtil indre Oslo øst, så hadde jeg knapt truffet folk fra distriktene. På Danvik var alle fylker og alle dialekter representert. Det ble noen kulturkræsj, men mest kulturføringer.

Fouad kan ikke få fullrost TV-lærer Jorunn Tveit nok.

– Hun trodde på meg. Hun gav meg selvtilitt og motivasjon. En lærer kan virkelig gjøre en forskjell. Hun så at jeg hadde talent. Jeg hadde neppe vært der jeg er i dag med en annen lærer.

Fouad tok også andre året på Danvik, og lærer Tveit fikk han inn på praksisplass i TV-Norge. Derfra rullet ballen fort og Fouad kom inn i NRK gjennom et flerkulturelt rekrutteringsprogram i 2008.

– Vi var fem stykker og alle de andre hadde minimum en bachelor innen mediefag. Jeg hadde Danvik. Det holdt. Jeg hadde nok aldri blitt vurdert av NRK hvis jeg ikke kunne vise til folkehøgskoleåret, og praksisplassen etterpå. Læreren min var også en god referanse. Jeg fikk samtidig et tilbud fra TV-Norge om å være med til Mexico og være kameramann på Paradise Hotel. Det hadde gitt meg dobbelt lønn og sol og varme, men jeg valgte NRK og vinter. Det angret jeg ikke på.

SOM ET COLLEGE

For Fouad var valget av Danvik og folkehøgskolen faglig begrunnet. Han ville lære ved å gjøre, og fikk det han hadde forventet, og mere til.

– Det viktigste for meg var absolutt det faglige. Jeg var innom et utrolig bredt faglig og praktisk spekter, og skolen hadde dyktige lærer og nødvendig utstyr.

Fouad møtte ikke så mye motstand hjemmefra når han ville begynne på folkehøgskole.

– Jeg sa det var som et college. Foreldrene mine vet ikke hva folkehøgskole er. Men onkelen min visste om skoleslaget og formante: Husk å lære noe. Det må ikke bli en feriekoloni!

Fouad tror at grunnen til at mange barn av innvandrere ikke går på folkehøgskole ligger hos foreldrene. De er så opptatt av det formelle, av karakterer og papirer. Universitetet er deres mål for barna.

– Det er ikke så rart. De kommer til Norge for å gi barna god utdanning. Da blir folkehøgskolen «sløseri». De kjenner ikke skoleslaget fra sine hjemland, og er usikre på hva det kan tilby. Hvordan dere skal få overbevist dem om at man lærer ved å gjøre har jeg ikke svaret på, men jeg tror den foreldregenerasjonen snart er på vei ut av tiden. Gi det 10 – 15 år, så tror jeg skoleslaget vil oppleve et større mangfold blant

elevene. Mitt viktigste argument blir likevel at det kan være enklere å få jobb senere med et folkehøgskoleår på CV 'n. På de jobbintervjuene jeg var på i forkant av året på Danvik fikk jeg alltid høre «du mangler erfaring», men hvor skal du få den praksisen de etterspør hvis ikke noen slipper deg til? Min løsning ble altså folkehøgskole, som fikk meg raskt videre.

HADDE IKKE PENGER

Men det hadde en liten pris å være blant de mindre bemedlede på Danvik i 2006.

– Hele skolen dro til USA. Av de 140 elevene var jeg den eneste som ble hjemme. Jeg hadde ikke penger. Skolen ville dra i gang kronerulling, men jeg takket nei. Det har vel noe med stolthet å gjøre.

Fouad tror at folkehøgskolen må oppsøke innvandrerdømmene der de er – snakke direkte til dem på deres premisser. Ta tak i interessene deres og fortelle at de kan få utrolig mye verdifullt ut av et folkehøgskoleår. For de som er usikre på hva de vil jobbe med i fremtiden, er han overbevist om at skoleslaget vil være riktig.

– Innvandrerdømmen er mindre inne hos mor og far enn de etnisk norske. De er på ungdomsklubber, danseklubber og i foreninger. Så burde dere helt klart bruke innvandrerdømmen som ambassadører, sånne som meg med positive erfaringer.

FOUAD:

«Som hardcore Oslo-gutt, attpåtil indre Oslo øst, så hadde jeg knapt truffet folk fra distriktene»

Da Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU) ble opprettet 1. august 1983 ble Elin Enge, daværende lærer ved Buskerud folkehøgskole, utvalgets første leder.

TEKST OG FOTO: BRITA PHUTHI

TETT INNPÅ VIRKELIGHETEN

Ett av målene hun satte seg som leder i IU var å systematisere og få en oversikt over folkehøgskolenes internasjonale engasjement: Hva slags engasjement finnes det på folkehøgskolene og hvordan kan vi bruke dette engasjementet på best mulig måte?

UNGT ENGASJEMENT

Elin begynte for alvor å engasjere seg i internasjonale spørsmål da hun var elev på Den reisende folkehøgskole i Danmark i 1976/77. Her handlet det om å komme tett innpå virkeligheten for å forstå den, gjennom blant annet solidaritetsarbeid.

– Det var pedagogikken som inspirerte meg, og ikke den politiske indoktrineringen, legger Elin alvorlig til. Denne inspirasjonen tok hun med seg til Buskerud folkehøgskole da Elin begynte der som lærer i 1979. På Buskerud folkehøgskole var det rom for diskusjon og kreativitet, og prosjektbasert pedagogikk var i vinden. Ett av prosjektene Elin trekker frem er prosjektet hvor elevene skulle følge verdikjeden til klesplagg; fra butikker i Norge til bomullsproduksjon i Tanzania. – Vi ønsket at elevene skulle lære mer om hvordan produktene vi kjøper blir produsert, forteller Elin engasjert. Elevene reiste først til England for å se på produksjonen, men fant fort ut at de måtte reise lenger for virkelig å få et bilde av produksjonskjeden. I Tanzania bodde elevene opptil en måned i en landsby for å være med i bomullsproduksjonen.

– Oppholdet i Tanzania hadde også som mål å skape kulturmøter, og fremme solidaritet og likeverd, forteller Elin. – Det handlet i tillegg om at elevene skulle oppleve å være i situasjoner der man mister litt kontroll og måtte håndtere stor grad av usikkerhet. Hun opplevde at i disse erfaringene lå det mye god pedagogikk. Men først og fremst handlet disse reisene om å komme tett innpå virkeligheten ved å fokusere på at vi har et utbytningsforhold til mennesker i andre deler av verden, og at det skal vi ha kjennskap til. Vi skal også prøve å forbedre forholdene og holdninger gjennom en solidarisk tankegang.

IDEALISME

Elin reiste to år med dette prosjektet og var i tillegg engasjert i miljø, med blant annet fokus på gjenvinning. Hun deltok også, sammen med andre folkehøgskoler, med å bake proteinkjeks som ble sendt til Namibia gjennom Namibiaforeningen tidlig på 80-tallet. – Det var en tid preget av mye idealisme, lite kunnskap og et ønske om å ville hjelpe, forteller Elin, og legger til: – I folkehøgskolen kunne vi for lite om andre kulturer og engasjementet var for mye preget av at vi hadde svarene, i motsetning til solidaritetsperspektivet. Det som var bra var nysgjerrigheten og ønsket om å ville gjøre en positiv forskjell i verden. Det var alle disse tankene og holdningene som var ansatsen til å se systematisk på folkehøgskolens internasjonale engasjement gjennom IU, forteller Elin videre.

OPPSTARTEN AV IU

Det var Kåre Grytli, (daværende leder av Informasjonskontoret), som tok kontakt med Elin og spurte henne om å være med å starte opp Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen. Flere i folkehøgskolen så behovet for et utvalg med fokus på folkehøgskolens internasjonale engasjement, og Elin ble således IUs første leder da utvalget ble oppnevnt 1. august 1983. De andre medlemmene var Kåre Grytli (NF), Arne Husan og Tarje Noraberg (NKF). I tillegg var Hans Petter Hanssen og Anne Margrete Aarseth (NF) vararepresentanter sammen med Arvid Kopperdal og Karin Kristiansen (NKF).

– Vi møttes jevnlig i IU og den første tiden var vi opptatt av å reise rundt til folkehøgskolene for å holde møter med ansatte og se på arbeidet og erfaringene skolene hadde gjort seg med sitt internasjonale fokus, forteller Elin. – Jeg var jo bare med helt i startfasen, men ett av målene var at folkehøgskolene skulle bidra til å skape internasjonalt engasjement blant elevene, og se dette som en sentral del av folkehøgskolegrunnlaget. På den tiden IU ble startet var det stor debatt i folkehøgskolen om hvordan være samfunnsaktuelle; hvordan aktualisere Grundtvigs ideer i 80-tallssamfunnet?, forteller Elin. En av oppgavene til IU var nettopp å være med å stimulere debatten om internasjonale spørsmål, og folkehøgskolene sitt engasjement i disse spørsmålene.

«Det er viktig at folkehøgskolene ser og forstår samfunnsbildet og mobiliserer for å være aktører i å bidra til positiv utvikling»

FOLKEHØGSKOLENS ROLLE

Elin Enge ble ikke værende lenge i folkehøgskolen – to år etter at IU ble oppnevnt sluttet Elin ved Buskerud folkehøgskole, men har siden jobbet med internasjonale spørsmål blant annet i Redd Barna, Norsk Folkehjelp, i Miljøverndepartementet og nå i Forum for miljø og utvikling som seniorrådgiver med fokus på bistand, utvikling og energi. Det er mange år siden Elin var aktiv i folkehøgskolemiljøet, og siden den gang har hun gjort seg noen tanker om folkehøgskolens internasjonale engasjement.

– Elevene på folkehøgskolene er opptatte av at verden ikke skal gå til helvete og mange unge er urolige for miljø- og fattigdomsutfordringer. Det er derfor viktig at folkehøgskolene ser og forstår samfunnsbildet og mobiliserer for å være aktører i å bidra til positiv utvikling. Folkehøgskolene har et stort potensiale for å stimulere til nysgjerrighet, en positiv, respektfylt nysgjerrighet for andre mennesker og kulturer. Folkehøgskolen kan være en impuls for å bygge ned fremmedfrykt i Norge.

– Men denne interessen og nysgjerrigheten gjelder for Norge så vel som i utlandet, og det er viktig med tanke på fremtiden og Norge som en internasjonal aktør, at vi klarer å forholde oss til andre kulturer på en god måte. Vi må slutte å ha en ovenfra-og-ned holdning med begrep som «you better catch up».

STORT POTENSIALE

Elin har selv meldt seg ut av bistandsverden og mener at det mest sentrale for å bidra til positiv utvikling i verden er å se på de strukturelle årsakene til urettferdighet. – Folkehøgskolene kan med fordel alliere seg tetter med organisasjoner som er opptatt av internasjonale spørsmål, og delta i politiske prosesser som f.eks. å påvirke hvilke selskaper Statens Pensjonsfond Utland investerer i, oppfordrer Elin.

– Folkehøgskolene har et stort potensiale, og kan være med på å demme opp for samfunnsutviklingen og bidra til at vi er med på å skape en bærekraftig utvikling for alle. Folkehøgskolene kan se på ungdom i andre deler av verden og hvilken utvikling som finner sted, som den arabiske våren og arbeids-

ledighet i Europa. Hva har utløst dette og finnes det gode løsninger? Det handler om å bry seg om andre enn seg selv og «ikke tåle så inderlig vel, den urett som ikke rammer deg selv». Folkehøgskolene kan diskutere hva det innebærer det å være en global borger i dagens samfunn. Dette håper jeg å se mer av hos folkehøgskolene i fremtiden, avslutter Elin med et optimistisk smil.

«Folkehøgskolen kan være en impuls for å bygge ned fremmedfrykt i Norge»

Lærerne Elin Enge (nr seks f.v. i bakerste rekke), og Liv Anne Olsen (nr ni f.v. i bakerste rekke) med elever og vertskap.

OPPGAVENE TIL IU VED OPPNEVNING 1. AUGUST 1983:

- Å stimulere debatten om internasjonale spørsmål og folkehøgskolene sitt engasjement i disse spørsmålene.
- Å formidle ideer til undervisningsopplegg for opplæring til mellomfolkelig forståelse, samarbeid og fred.
- Å formidle kontakter og ideer for praktisk arbeid i solidaritet med den 3. verden.
- Å være et informerende og rådgivende organ for skolene.

FOLKEHØGSKOLENES INTERNASJONALE ENGASJEMENT

1. august var det 30 år siden Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU) ble opprettet. Dette markerer IU med å utgi heftet «Folkehøgskolenes internasjonale engasjement» i september. Her blir det fokusert på hva som har skjedd i løpet av de 30 årene, men mest på hva som finnes av internasjonalt engasjement på skolene i dag. Det vil være bidrag fra både elever og ansatte og målet er å gi en oversikt over det mangfoldet som finnes av internasjonalt arbeid på folkehøgskolene. Heftene vil bli distribuert til alle folkehøgskolene i Norge så snart heftet er trykket og klart. Intervjuet med Elin Enge er hentet fra IU-heftet som snart gis ut.

ENIGHET I MELLOMOPPGJØRET (LØNNSOPPGJØRET) PÅ VIRKEOMRÅDET

Det ble i juni oppnådd enighet i lønnsoppgjøret for ansatte i folkehøgskoler tilsluttet Virke. I Overenskomst for Utdanning får alle et generelt tillegg på 0,75%, minimum 3100 kroner. Dette er på linje med oppgjøret på KS-området.

RESULTATET

Resultatet av årets oppgjør gir alle et generelt tillegg på 0,75 prosent til alle, eller minimum 3100 kroner. Minstelønnene justeres tilsvarende. Laveste grunnlønn for arbeidstakere i full stilling med minimum 20 års ansiennitet vil etter 1. mai være 350.700 kroner.

GJENNOMFØRING AV OPPGJØRET

Lønnstillegg gis til alle arbeidstakere omfattet av sentralt lønssystem med virkning fra 1. mai 2013. Det generelle tillegget på 0,75%, dog minst kr. 3.100,- gis først. Tillegget beregnes av grunnlønn per 30. april 2013. Dersom ny lønn etter det generelle tillegget er lavere enn ny minstelønn, justeres lønnen opp til minstelønn fra 1. mai 2013.

Fremgangsmåten gjelder også for arbeidstakere i kategori A med 20 års ansiennitet. Deltidsansatte gis tillegget forholdsmessig etter stillingsprosent. For eksempel får en arbeidstaker i 50% stilling et tillegg på 0,75% av grunnlønnen, minimum kr 1.550.

B. HTA KAPITTEL 4 – ENDRINGER I MINSTELØNN PR 1. MAI 2013

Generelt tillegg er inkludert i endret minstelønn (se vedlagt tabell).

UNGE ARBEIDSTAKERE

Lønn til unge arbeidstakere beregnes av minstelønn i kategori A med hhv 80%, for arbeidstakere yngre enn 16 år, og 90% for arbeidstakere fra 16–18 år. Justering av lønn til denne gruppen skjer som følge av ny minstelønn per 1. mai 2013.

ÅRLIG LØNNSREGULERING AV STILLINGER SOM FÅR SIN LØNN FORHANDLET LOKALT

For stillinger som får sin lønn fastsatt lokalt, skal forhandlingene være gjennomført innen 1. oktober 2013.

Virkningstidspunkt er 1. mai 2013, med mindre partene lokalt er enige om noe annet.

Stillingsgrupper	0 år	4 år	8 år	10 år	
A Stillinger uten særskilt krav om utdanning	265 200	270 300	285 300	331 400*)	
B Fagarbeiderstillinger/ tilsvarende fagarbeiderstillinger	305 800	310 100	313 300	361 900	
C Stillinger med krav om høyskoleutdanning	354 000	361 000	373 000	405 100	
D Stillinger med krav om høyskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	372 600	379 100	385 300	433 300	
E Stillinger med krav om mastergrad	403 100	413 100	450 400	476 300	
	0 år	4 år	8 år	10 år	16 år
Lærer	358 200	367 100	377 800	394 100	438 500
Adjunkt	399 000	408 900	420 900	427 700	466 700
Adjunkt med tilleggsgutdanning	417 100	427 500	440 000	454 800	497 600
Lektor	436 800	445 500	452 800	482 200	535 000
Lektor med tilleggsgutdanning	451 800	463 200	476 700	498 300	559 300

NF-HÅNDBOKA ERSTATTET AV TO NYE MENYUNKT PÅ NETTET

Den ærverdige NF-håndboka som fysisk perm er historie. Den er nå også forsvunnet som eget meny-valg på nettsidene. I stedet er det opprettet to nye menyvalg som dekker det samme innholdet: Lover og regelverk og Lønn og arbeidsvilkår.

Det er lenge siden NF-håndboka som papirutgave (perm) ble utfaset til fordel for oppdaterte informasjonen på nett. Men på nettsidene har NF-håndboka levd som menyvalg helt til nå.

Folkehøgskoleforbundet har sammen med NKF vurdert at innholdet mer intuitivt finnes ved de to nye menyvalgene *Lover og regelverk* og *Lønn og arbeidsvilkår*. Under hvert av menyvalgene finnes underkapitler som tilsvarende innholdet i tidligere håndbok. Som tidligere oppdateres disse sidene fortløpende og er derfor et sentralt informasjonssted for medlemmene og tillitsvalgte.

På www.folkehøgskoleforbundet.no finner du de nye menypunktene blant de øvrige menyvalgene i venstre kolonne øverst.

SENIORLAGET ER NÅ FORMELT LOKALLAG I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

På seniorlagets årsmøte 11. juni i år ble seniorlaget formelt lokallag i Folkehøgskoleforbundet. Vi ønsker seniorlaget velkommen i fellesskapet.

Mildrid Nesheim er valgt til ny leder av seniorlaget etter Bjørg Myksvoll Garvik, som ble behørig takket for hennes innsats som lagets leder gjennom de seneste årene.

Seniorlaget hadde i år lagt sitt årlige treff til Trøndertun folkehøgskole på Melhus. Det var lagt opp til et rikt og variert program med både foredrag, ekskursjoner, sang og dans. Leder av Folkehøgskoleforbundet Øyvind Brandt deltok på festmiddagen og hilste til forsamlingen.

40 000 € TIL NORDISK FOLKEHØGSKOLEPROSJEKT

Nordisk Ministeråds utdanningsprogram Nordpluss Voksen har tildelt 40 000 euro til Nordisk Folkehøgskoleråd (NFR) prosjekt *Hvordan kan de nordiske folkehøgskolene arbeide for integrasjon og inkludering blant unge.*

Integrasjon og inkludering er her i søknaden fra NFR vidt forstått. Den nordiske vårkonferansen *Folkehøgskolen for alle* på Nordiska Folkhögskolan i Kungälv i april var en oppvarming til prosjektet som skal kartlegge muligheter, erfaringer og praksiser i forhold til å motivere unge til å ta (ferdig) utdanningse.

VERDIFULL TILGANG FOR SKOLEN TIL TILSKUDDSPORTALEN

Nå kan skolen din få tilgang til www.tilskuddsportalen.no for en rimelig penge. Folkehøgskoleorganisasjonene har kollektivt meldt folkehøgskolen(e) inn i Tilskuddsportalen for lettere å kunne få oversikt over og tilgang til noen av de mer enn 2000 tilskuddsordningene som florer i Norge.

Er din skole i gang med å etablere en ny linje eller engasjert i et prosjekt, vil det nesten alltid være mulig å søke og få tilskudd til dette. Utfordringen er å ha tid til å finne ordninger og å søke. Tilskuddsportalen vil dermed kunne være et viktig redskap for på en effektiv måte via nettportalen å lete etter aktuelle tilskuddsordninger.

Skoler som ønsker å melde seg inn i ordningen henvender seg til rådgiver pedagogisk utvikling Sindre Vinje (sindre@folkehøgskole.no /tlf 22 47 43 00).

INSPIRASJONSHEFTE OM ALLMENNDANNING

I følge loven skal folkehøgskolene fremme allmenndanning og folkeopplysning. Og dette skal gjøres uten fastsatte pensja og eksamen. Folkehøgskolene har med andre ord veldig stor (og nødvendig) frihet til å definere sitt verdigrunnlag, innhold og form. Men denne friheten gir også skolene og vi som arbeider i skoleslaget et stort ansvar.

Hva er allmenndanning i folkehøgskolen? Og når driver jeg som lærer i faget mitt eller vi på en skole med allmenndanning – i fagene våre, på internatet, i felten? Dette er helt sentrale spørsmål vi hele tiden må forholde oss til. Både for å gi fagene og aktivitetene overgripende retning, retning på utviklingsarbeidet på skolen og tydelighet for eksempel i rekrutteringsarbeidet.

Folkehøgskoleforbundet vedtok nytt idéprogram på landsmøtet på Agder folkehøgskole i mars i år. Med utgangspunkt i lovens rammer, eksempler fra skolene, det nye idéprogrammet samt oppfordringen til skolene om å ha allmenndanning i fagene som utviklingsfokus i dette skoleåret, arbeider vi nå med å gi ut et inspirasjonshefte om allmenndanning i folkehøgskolen. Ambisjonen er at dette diskuteres og syn og erfaringer deles – mellom kolleger og mellom skoler.

Ny rektorer: F.v. Elin Evenrud fra Holtekilen, Stian Bringsverd Olsen (inspektør) Fana, Unn Irene Aasdalen fra Nansenskolen, Cathrine Markussen fra Vefsn, Endre Haukland fra Solbakken og Arve Husby som er nytilsatt rektor ved Seljord folkehøgskole. Foto: Øyvind Krabberød

NYE REKTORER OG LEDERE PÅ KURS

Hvert år starter det nye rektorer og andre ledere i folkehøgskolen. De har forskjellig bakgrunn, men felles for alle som starter som leder i folkehøgskolen er at de nå skal lede en ideell og normativ virksomhet med lange røtter og haugevis av ofte lite nedskreven tenkning og kultur. Som leder av en folkehøgskole er man arbeidsgiver for en god del mennesker, med øverste administrative, økonomiske og pedagogiske ansvar, og må forholde seg til en rekke lover, forskrifter, regler og ordninger.

I et forsøk på å bidra til at nye får en bedre start har Folkehøgskoleforbundet derfor også i år gjennomført dagskurs for nye rektorer og ledere i frilynt folkehøgskole. Her gjennomgår vi lov og forskrift, skoleøkonomi, sentrale tema angående lønns- og arbeidsvilkår, organisasjonslandskapet i folkehøgskolen med mer.

I år deltok alle seks skoler med nye ledere. Dagskurset følges opp med en erfaringssamling i slutten av mai. Erfaringen fra de seneste årenes kurs er at vi trenger litt mer tid sammen og derfor vurderer å utvide kurset til et lunsj til lunsj kurs fra neste år. I en ikke for fjern framtid kan dette utgjøre en startmodul i et utvidet rektorakademi – en rektorskoole for ledere/rektorer i frilynt folkehøgskole.

TILLITSVALGT KONFERANSEN 2013 – SANNER: MER ENN TARIFF

Tillitsvalgtarbeidet er heldigvis mer enn tariff, lønns- og arbeidsvilkår. I vår sammenheng handler det også om skoleslaget, idé, etikk og ikke minst pedagogikk og utviklingsarbeid. Årets tillitsvalgtkonferanse på Sanner Hotell gjenspeiler dette.

Etter forkurs for nye tillitsvalgte vil hovedkonferansen ta for seg hvordan man kan skape et godt og tillitsfullt forhold mellom arbeidstakere og arbeidsgiver? På hvilke områder, og i hvilke saker, skal/bør tillitsvalgt og arbeidsgiver samarbeide på en folkehøgskole? Andre viktige saker på konferansen vil være hvordan man får til litt bedre møter

– om det å være møteleder i lokallaget, særavtalen for undervisningspersonale i folkehøgskolen, evaluering av lokale forhandlinger i 2012 og foreldrepermisjon for ansatte i folkehøgskolen.

Hovedkonferansen arrangeres i samarbeid med NKF. I konferansen er det imidlertid plass til at vi tar for oss spørsmål i Folkehøgskoleforbundet, som hvordan bedre tillitsvalgtopplæringen, hvordan bidra i idé- og utviklingsarbeid på skolen og rekruttering av medlemmer.

Årets tillitsvalgtkonferanse er igjen lagt til hyggelige Sanner Hotell på Gran i Hadeland i dagene 24. til 26. september, med forkurs for nye tillitsvalgte 23. til 24. september.

ØYVIND BRANDT

ET VELLYKKET KURS FOR ÅRETS NYTILSATTE LÆRERE

PUF arrangerte årets kurs for nytilsatte i folkehøgskolene mellom 5. og 8. august på Nansenskolen. Både kursholder og deltakere var meget fornøyd. Det var gode tilbakemeldinger både på faglig og sosialt innhold.

Deltakerne fikk et variert innhold som innbefattet blant annet arbeidstidsavtale, dialog og veiledning, metodikk/metodejam, etiske utfordringer, historikk, dannelse og arbeid med eget prosjekt «Hva er den gode folkehøgskolelærer?». Det ble også besøk på Vonheim og Aulestad.

Det var bidrag og foredrag av blant annet Benedicte Hambro, Sindre Vinje, Arild Mikkelsen, Øyvind Brand, Knut Simble, Brita Phuthi, Dorte Birch, Joakim Hammerlin, Heidrun Røhr, Unn Irene Aasdalen og Torild Schulstock.

Den lystige gjengen av nytilsatte lærere skal treffes igjen (samling 2) i Oslo den 3. og 4. februar.

Dette er en gylden anledning til å gi nytilsatte et godt møte med skoleslaget og bli mer trygge i sin rolle som folkehøgskolelærere. Vi anbefaler derfor dette kurset på det sterkeste og håper på like godt oppmøte neste år.

SINDRE VINJE

DATOER FOR PUF- KURS HØSTEN 2013

29. oktober: MetodeJam: Metodikk og pedagogikk i folkehøgskolen (Oslo).

Benedicte Hambro og Sindre Vinje inviterer til MetodeJam i Oslo. Passer for alle som ønsker å utfordre seg i nye metoder og konkrete opplegg, samt erfaringsutveksling.

30. oktober: Hvordan tilrettelegge for elever med AD/HD (Oslo)

Den 30. oktober kommer Nina Holmen fra ADHD Norge for å gi tips og praktiske råd for hvordan vi kan tilrettelegge for elever med AD/HD – både i og utenfor undervisning. Passer for både skoleledere, lærere og praktisk personale.

18.–20. november: Kurs for lærere i friluftsliv – undervisning i og med fag (Hallingdal FHS)

Det blir kurs for lærere som underviser i friluftsliv 18.–20. november på Hallingdal Folkehøgskule.

Noen hovedpunkter:

- faglig påfyll
- faget i folkehøgskolesammenheng
- erfaringsutveksling
- praktiske aktiviteter
- nettverksbygging

Se våre nettsider for mer informasjon:
www.folkehøgskolene.net

SOMMERKAMPANJE

Folkehøgskolenes sommerkampanje «Min drømmelinje» har fått stor oppslutning i sommer. I løpet av to sommermåneder kom det inn 734 forslag til nye folkehøgskolelinjer og noen av dem var svært gode. Disse fem forslagene fikk flest stemmer:

1. Spillprogrammering
2. eSport
3. Karanba – en verdifull opplevelse
4. Rollespill/ laiv
5. Personlig trener, ernæring og anatomi

En jury bestående av ansatte ved de to informasjonskontorene besluttet at forslaget **Spillprogrammering** skulle vinne førstepremien. Dette er beskrivelsen av vinneren:

Lære å utvikle dataspill! Kanskje med gjesteforelesninger fra Funcom, Red thread games og Krillbite! Hvordan lages spill? Hvilke kunnskaper trenges for å lage et spill? Bruk et år på å være med å utvikle et lite spill!

Dette forslaget fikk 346 stemmer.

Vi oppfordrer skolene til å søke inspirasjon blant de mange gode forslagene når man skal utvikle nye linjer. Adressen er www.mindrommelinje.no

Siste bidrag	Flest likes	1	2	3	4	5
eSport Bli bedre i konkurransespill som Call of	Laiv Kursing i å planlegge, lage og spille laiver. Arrangering av laiver for ul...	esport Profesjonell gaming	Teknologi og media Noen stikkord •Foto og video •Blogging og webdesign •3D grafikk og 3D...	spillprogrammering Det å gå dypere i mekanikken i spillene.	Miniatyrfigurproduksjon Lære hvordan utvikle miniatyrer, ala hva Games Workshop, Reaper og andre f...	Laiv og organisering Lær om å ta arrangementen i egne hender.
17	3	5	1	0	2	13

ELEV TALL

Elevtallene pr 1. august viser en nedgang på fem prosent i forhold til tilsvarende tidspunkt i fjor. Det pussige er at kjønnsfordelingen har blitt mye jevnere enn den har vært på mange år. I år er 46 prosent av elevene på norske folkehøgskoler gutter.

Vi ser dessverre stor forskjell fra skole til skole. Noen har stor framgang og andre tilsvarende stor tilbakegang. IF står, som alltid, til rådighet der som skolene ønsker å diskutere valg og endringer innen informasjon, markedsføring og PR.

EPSI

I fjor bestilte IF, sammen med IKF, en undersøkelse om elevenes tilfredshet med norske folkehøgskoler. Denne undersøkelsen viste såpass interessante tall at vi har bestemt oss for å kjøre den i år også. Vi oppfordrer alle skoler til å bestille en undersøkelse på skolenivå for å avdekke tilfredshet og forbedringspotensial. Denne kan være et godt grunnlag for videreutvikling av skolen.

ÅRSMØTE

Årsmøtet i IF arrangeres 5. november i Oslo etterfulgt av den store folkehøgskolekonferansen 6. november og rektorforum 7. november.

DORTE BIRCH

STUDIEBESØK TIL FAIRTRADE-SERTIFISERTE KOOPERATIVER OG PLANTASJER?

Det finnes 991 Fairtrade-sertifiserte kooperativer og plantasjer i 66 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Folkehøgskoler reiser hvert skoleår til disse kontinentene og har derfor en gylden mulighet til å bruke noe av oppholdstiden på et besøk til Fairtrade-sertifiserte kooperativer eller plantasjer.

Per 1 august er det åtte Fairtrade-folkehøgskoler i Norge, og flere folkehøgskoler jobber med å bli godkjent som Fairtrade-folkehøgskole. Det finnes også rundt 30 folkehøgskolelinjer i Norge som har fokus på solidaritets og utviklingsproblematikk. Mange av disse fokuserer på verdens handelssystemer, der rettferdig handel naturlig nok blir et tema. Fairtrade Norge kan bidra med å finne frem til kooperativer/plantasjer i Afrika, Asia og Latin-Amerika, slik at skoleklasser, om mulig, kan komme på besøk og lære mer om Fairtrade. Folkehøgskolen er opptatt av å knytte teori med praksis, og et studiebesøk vil i så måte bidra til et helhetlig læringsopplegg.

Studenter og ansatte ved Høgskolen i Telemark (Fairtrade-høgskole) har nylig vært på studiebesøk i Malawi og Guatemala for å lære mer om Fairtrade: I to korte dager besøkte jeg Satemwa Tea Estate i Malawi og så med egne øyne

hvor mange fordeler det kan være med Fairtrade deltagelse. Vi fikk vite mye interessant fra personalsjefen om hvordan Satemwa ble Fairtrade produsent og hvor vanskelig det var å overbevise ansatte om fordelene: fri medisinsk hjelp, skole, hus, bruer, vann, sikker og bra betaling. Dette fordi det kostet i starten. Dette oppholdet har gitt meg inspirasjon til å jobbe videre på Høgskolen i Telemark (HiT) og ellers med å informere om hvordan Fairtrade kan gi flere mennesker i fattige land et bedre liv.

JUDITH TORVIK, FAIRTRADE-KOORDINATOR VED HIT

Siste stopp i Guatemala før hjemreise er en Fairtrade plantasje utenfor Chimaltenango, ca. 1400 moh. i et område som tidligere var bovedområdet til geriljabevegelsen. Naturen her er fantastisk. Veien går stadig oppover til vi ender opp i en liten landsby midt i en fjellskråning. Denne byen er en Fairtrade by. Her har de det bedre enn andre steder, det ser man. Vi møter Louis Antonio, som er president for Fairtrade plantasjen her. Tidligere har han som mange andre levd som en fattig bonde og ble utnyttet av store private produsenter. Han og mange andre fikk etterhvert hjelp av en tysk katolsk prest som kjøpte et større område de kunne bruke. Samfunnet har siden den gang vokst fra 78 til 200 familier. Louis er helt klar på at Fairtrade har gitt deres

samfunn fordeler, men at det til tider er komplisert. Han er bl.a. bekymret for at større produsenter har fått fairtrade-sertifisering, noe som gir større konkurranse for de mindre Fairtrade produsentene. Da det er liten etterspørsel etter Fairtrade-produkter, er det de største som gjør det best.

Vårt inntrykk etter dette dagsbesøket er at vi ble godt mottatt av innbyggerne. De var engasjerte og stolte når de fortalte om arbeidet sitt og det virket som om de dro nytte av Fairtrade.

NINA MARIE ANDERSEN OG JOACHIM RESTAD, STUDENTER VED HIT OG MEDLEM AV SKOLENS FAIRTRADE-STYRINGSGRUPPE

Om du vil vite mer om studiebesøk til Fairtrade-sertifiserte kooperativer og plantasjer kan du kontakte Fairtrade Norge på e-post:

kontakt@fairtrade.no eller tlf:

23 01 03 30. Fairtrade Norge vil være behjelpelig med formidling av kontakt med kooperativer og plantasjer, men bistår ikke med å lage studieopplegg.

BRITA PHUTHI

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Trygve Agdestein Vinje
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 05 00
Rektor: Åsmund Mjelva
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Fungerende rektor:
Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Magnar Osland
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Terje Leren
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Odd Arve Steinvåg
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR SENIORUTVIKLING

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Jon Edgard Karlsen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv,
Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Einar Jakobsen
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Gry Husum
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Arve Husby
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Lene Dyrkorn
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04
Rektor: Charlotte Sørensen
www.skjeberg.fhs.no

SKOGEN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Jan Kjetil Haugen
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektorvika: Endre Haukland
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektorvika: Astrid Moen
www.sund.fhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognest
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Tove Hallan
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKOLE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

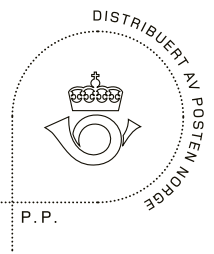
3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.:
32 08 26 01 Rektor: Berglind
Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B

NORGE

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

GRUNDTVIG, VYGOTSKY OG JEG

I disse dager har jeg jobba to år som i det store og hele har stått i folkehøgskolens tegn.

Bestefar var skolestyrer og grundvigianer. Selv var jeg relativt uvitende om Grundvig, selv om «Kimer i klokke» har vært familiens julesalme i alle år. Lite visste jeg at det skulle få betydning for mitt liv. For det siste jeg skulle bli i verden var lærer. Trodde jeg.

Det tar nemlig på å være fra en familie med pedagoger.

Hele fem generasjoner kvinnelige pedagoger kan vi telle i familien, og diskusjoner om pedagogikk har vært en naturlig del av alle familieselskaper. Selv trodde jeg lenge at Lev Vygotsky var en venn av mor, og at John Dewey trolig var en som jobbet sammen med far.

Jeg skulle ikke bli lærer, det var helt sikkert.

Pedagogiske teorier var merkelig nok dagligdagse. Så da det ble snakket om den proksimale utviklingssone var det som om mor hadde pratet med Vygotsky selv. Under studiene ble Vygotsky en av favoritt-teoretikere, og at kunnskap er noe som skapes sosialt, er for meg en viktig lærdom. Og der møtte jeg igjen Grundtvig i det han beskrev som *levende vekselvirkning*. Det dreier seg om samtalen mellom voksen og yngre, mellom barn seg imellom, og også vekselvirkningen mellom elev og lærestoff.

Jeg skulle ikke bli lærer, før jeg skjønnte det. Det er i samtalen, i dialogen og i samhandlingen at det blir virkelig verdifullt å være pedagog. Så jeg følger i min bestefars fotspor, jeg tror jammen jeg er blitt grundvigianer.

LIVE HOKSTAD, REKTOR TOTEN FOLKEHØGSKOLE